

PERSDIENST

PERSVOORSTELLING

KLEIN LONDEN, KLEIN BERLIJN

dinsdag 13 september 1988
zaal 9 L 7
Omroepcentrum

Een reeks in zeven afleveringen van Rudi Geldhof

1940. Een dorp in Vlaanderen. Er is enerzijds de dorpskern, anderzijds het volkse "Veld". De belangrijke man in het Veld is Charles Sierens, de "Canadees". Hij exploiteert een vervallen leerlooiersbedrijfje. Bij hem wonen zijn zoon Marc en diens vrouw Margriet. De "Canadees" is bij iedereen geliefd, maar vooral bij de vrouwen. Op de "Dorp" woont Gerard, de oudste zoon van de "Canadees". Gerard is getrouwd met de oudere Hilda, die een naai-atelier drijft. Hilda is, zoals meer bewoners van het "Dorp", een overtuigde Vlaams-nationaliste. De oorlog zal de sociale kloof tussen het "Dorp" en het Veld nog dieper maken. Op het Veld wonen de verzetslui en de smokkelaars. In het ruime huis van Gerard wordt, tot groot genoegen van Hilda, de Kommandantur gevestigd. Het Veld wordt voortaan Klein Londen genoemd : de inwoners luisteren naar de Engelse radio en aanhoren met graagte de verhalen van de "Canadees", die beweert dat de Amerikanen korte metten zullen maken met de Duitsers. Het "Dorp" wordt "Klein Berlijn". In de Kommandantur musiceren de Duitse commandant en Hilda, het atelier wordt ingeschakeld in de oorlogsproductie.

De oorlog haalt de mannen weg, in verplichte of vrijwillige arbeidsdienst, als vrijwilligers voor het Oostfront, als onderduiker en maakt de vrouwen, noodgedwongen, zelfstandiger. Het dorp verandert, de mensen veranderen, familiebanden en vriendschappen worden verbroken, nieuwe verhoudingen ontstaan. Op vijf jaar tijds is veel veranderd, maar ook veel hetzelfde gebleven.

- - - -

KLEIN LONDEN, KLEIN BERLIJN

Technische fiche

scenario
produktie
regie
regie-assistentie
produktieleiding

Rudi Geldhof
Winnie Enghien
Dre Poppe
Melinda Van Berlo
Frans Puttemans

fotografie en camera
assistentie

Jos Van Schoor
Mark Leemans
Luc Jodogne
Jules Goris
Raymond Vanderslagmolen

geluid
assistentie

make-up en kapsel

Noela Beken
Anne van Well

kostuums
assistentie

Anna Verhoeven
Annemie De Lobel
Els Verelst
Suzanne Buelens
Micheline De Schuiteneer
John Beauval

kleedsters

militair advies

decor en rekvisieten

Karin Vandermeersch
Patrick Van Raemdonck
Paul Degueldere
Jean-Pierre Fant
Erik Cansse
Erik Depré
Fons Elsen
Roger Schots

decoraanpassing
inspiciënt
machinisten

montage
mixage
sonorisatie
assistentie
bruitage
dramaturgie
produktie-assistentie
assistenten van de regisseur

Luk De Moor
Gilbert Lantin
Wally Vermeersch
Desiree Helgesen
Marie-Jeanne Wijckmans
Leo Dewals
Myriam Delille
Jan Keymeulen
Marc Lybaert
Hubert Pouliart
Jean Peet

opnameleiding

Zondag 16 oktober

20.40 u

TV 1

Made in Vlaanderen : KLEIN LONDEN, KLEIN BERLIJN

7-delige reeks van de dienst Drama

scenario
produktie

Rudy Geldhof
Winnie Enghien

Rolverdeling

Charley	Paul Cammermans
Margriet	Ilse Uitterlinden
Marc	Wim Danckaert
Hilda	Hilde Uitterlinden
Gerard	Hans Royaards
Edwin	Erik Burke
Meersman	Willy Vandermeulen
Vrouw Meersman	Lieve Moorthamer
Michel	Ludo Busschots
Liesje	Christel Domen
Poltje	Filip Sillis
Oscar	Dries Wieme
Cyriel	Carry Goossens
Nand	Ward Rooze
Liliane	Nadine Van Vossem

en met

Roger Bolders, Jef Burms, Anton Cogen, Walter Cornelis, Jo De Backer, Denise De Weerdt, Roger De Wilde, Blanka Heirman, Vic Moeremans, Ronald Oudmans, Dirk Roofthoof, Max Schnur, Gabriël Van Landeghem, Veerle Wijffels.

Aflevering 1

Een klein Vlaams dorp, kort voor de Duitse inval in 1940. Het dorp is opgesplitst in twee partijen : de burgerij uit de dorpskern, die latent pro-Duits is, en de meer volkse bewoners van het 'Veld', een gehucht aan de rand van het dorp. Iedereen van het Veld is druk in de weer met de voorbereidingen van een Vlaamse kermis ten voordele van de gemobiliseerde soldaten. Deze kermis vindt plaats in de hovingen van Charley Sierens, de Canadees. Hij is de belangrijkste man van het veld, ooit een pionier in Canada ; nu de baas van een uitgeleefde leerlooierij. Charley is een lustig weduenaar en vader van twee zonen : Gerard, de oudste, die door zijn huwelijk met de rijke zakenvrouw Hilda opgeklimmen is op de sociale ladder, en Marc, die nog thuis woont. Beiden zijn ze gemobiliseerd. Tijdens een kort verlof leert Marc Margriet kennen. Een romance bloeit open en wanneer Margriet ontdekt dat ze zwanger is, besluiten ze, na de nodige strubbelingen, te trouwen. De dag na de trouwpartij breekt de oorlog uit. Gerard en Marc moeten zich bij hun eenheid vervoegen.

- - - - -

Zondag 23 oktober
20.40 u

TV 1

Made in Vlaanderen : KLEIN LONDEN, KLEIN BERLIJN

7-delige reeks van de dienst Drama

scenario	Rudy Geldhof
produktie	Winnie Enghien
regie	Dré Poppe

Rolverdeling

Charley	Paul Cammermans
Margriet	Ilse Uitterlinden
Marc	Wim Danckaert
Antoine	Dirk Roofthoof
Jantje	Ronald Oudmans
Hilda	Hilde Uitterlinden
Gerard	Hans Royaards
Edwin	Erik Burke
Duitse kommandant	Horst Mentzel
Meerman	Willy Vandermeulen
Vrouw Meersman	Lieve Moorthamer
Michel	Ludo Busschots
Liesje	Christel Domen
Poltje	Filip Sillis
Oscar	Dries Wieme
Cyriel	Carry Goossens
Nand	Ward Rooze
Liliane	Nadine Van Vossem
Juffrouw Spanoghe	Dora Van der Groen
Raymond	Jan Declair
Els	Els Dottermans

en met

Roger Bolders, Marcel Cremer, Jo De Backer, Blanka Heirman, Suzanne Juchtmans, Max Schnur, Frank Van Mosselvelde, Paul-Emile Van Royen, Bert Van Tichelen, Veerle Wijffels.

Aflevering II

De Duitsers zijn België binnengevallen. Alle soldaten zijn opgeroepen. Margriet, de jonge vrouw van Marc, blijft achter in het huis van haar schoonvader Charley. Vele bewoners van het Veld komen bescherming zoeken in de ruime schuilkelders van Charley. Ook Jantje en Antoine, de twee broers van Margriet, worden opgenomen in het huis van de Canadees. Het dorp wordt overspoeld door een stroom van vluchtelingen, onder wie ook Raymond en zijn dochter Elsje. Raymond heeft tijdens een bombardement zijn huis en vrouw verloren en trekt nu in bij de oude mevrouw Spanoghe. Ook Margriet en Antoine maken kennis met deze sombere maar sympathieke man.

Als de eerste Duitse soldaten in het dorp arriveren en meedelen dat de oorlog voor de Belgen voorbij is dankzij hun 'dappere' koning, reageert Charley heftig en probeert tevergeefs de inkwartiering van de Duitsers tegen te houden.

Ondertussen heeft Margriet haar baby verloren en verlangt ze hevig naar de terugkomst van Marc. Wanneer deze echter door de tussenkomst van Raymond bevrijd wordt, blijkt de oorlog hem veranderd te hebben in een verbitterd man.

De Duitsers vestigen hun Kommandantur in het statige herenhuis van Gerard en Hilda, die dit een hele eer vinden.

Charley daarentegen kijkt met verbijstering naar de groeiende verbroedering tussen de Duitsers en de bewoners van de dorpskern.

"Klein Londen, Klein Berlijn" spookte al jaren door mijn hoofd. Toen de BRT contact met me opnam over een feuilleton over de oorlog stelde ik onmiddellijk voor een origineel scenario te maken. Ik had stof te over. Ik kom uit een familie die getekend uit de oorlog is gekomen. Dat heeft zijn sporen nagelaten. Nu kon ik dat allemaal grondig uitwerken. Het verhaal is dus autobiografisch. Het is gesitueerd in het dorp waar ik als kind woonde, in een drietal dorpen eigenlijk : Knesselare, Ursel en Maldegem. De dorpen worden in de reeks niet met naam genoemd, maar de gebeurtenissen die er plaats hadden vormen de basis van het verhaal. Knesselare was anglofiel en werd in die dagen Klein Londen genoemd. Ursel en Maldegem waren Duitsgezind en werden omgedoopt tot Klein Berlijn. In het feuilleton situeer ik alles in één dorp, dat bestaat uit de dorpskom waar de burgerij woont en een volkswijk. De mannelijke hoofdfiguur Charly (de "Canadees") is de ongekroonde "wijkburgemeester" van de volksbuurt. Hij heeft aanzien bij de mensen, hij is populair. De anglofiele Charley heeft twee zonen die de kant van de collaboratie uitgaan. Binnen dezelfde familie is er wit en zwart. Het verhaal begint net voor de oorlog. De tegenstellingen die in het dorp aanwezig zijn worden aangezet tijdens de bezetting. Wit wordt uitgesproken wit en zwart dito. Ik heb vooral aandacht voor het lot van de kleine man".

- Op de opmerking dat die benadering doet denken aan de Duitse reeks "Heimat" antwoordt Rudi Geldhof : "Het voorstel de reeks te schrijven werd gedaan voor "Heimat" op het scherm kwam. Ik was al volop aan het schrijven toen "Heimat" werd uitgezonden. Trouwens, mijn schrijfstijl is helemaal anders. In mijn verhaal zit ook meer vaart, meen ik. Er gebeurde ontzettend veel in die jaren, aan stof was er geen gebrek."

- Er worden veel verhalen door elkaar geweven. Was dat niet gevaarlijk voor de coherentie van de reeks ?

"Er worden inderdaad veel verhaaldraden gebundeld. Toen het schrijfwerk af was bleek dat geen problemen te geven. Als je iets over de oorlog wil tonen moet je een uitgebreid scala van gevoelens kunnen aanbieden, wat dus betekent dat je een groot aantal personages invoert. Er zijn de niet geëngageerden (de meesten), de verzetslui, de weerstanders van het laatste uur, de collaborateurs uit overtuiging, uit opportunisme of uit noodzaak. Het leven van die mensen raakt elkaar, zoals dat in een dorp gebeurt. Ik meen er te zijn in geslaagd de personages en het verhaal dat ze met zich meedragen harmonisch in elkaar te doen passen".

- Waren Vlamingen zo moedig tijdens de bezettingsjaren ? Konden ze zich veroorloven de draak te steken met de Duitsers op de manier waarop Charly dat doet, door hen bv. hun eigen kat als feestmaal op te dienen.

"De Vlamingen gedroegen zich inderdaad niet al te moedig. Maar zoals ik al zei, het verhaal is autobiografisch. Mijn vader was een Uilenspiegelfiguur die zich net als Charly gedroeg. Hij ging niet echt in het actieve verzet maar was niet wars van plagerijen,

waarbij hij zichzelf in gevaar bracht. Trouwens, ik toon ook de andere attitudes. De oorlogsburgemeester en de veldwachter zijn kruiperige figuren".

- De vrouwen groeien, worden mentaal sterker? Ik denk aan de figuur van Margriet.

"Ook dat is autobiografisch. Mijn moeder is in een leerlooierij terechtgekomen en dat in de mannenwereld van toen. Ze was een jong, braaf meisje, dat had geleerd zich nederig en onderdanig te gedragen. Door ^{de} omstandigheden gedwongen ontpopte ze zich tot iemand die heel wat kwaliteiten bezat, tot een vrouw die weet in te grijpen. Margriet trekt de leerlooierij weer op gang. Ze is een vrouw van haar tijd, ze is bereid te incasseren, maar dan wel tot een zekere grens is bereikt. Eenmaal die is overschreden komt ze voor zichzelf op."

- Verhalen over de oorlogstijd lokken altijd reacties uit ... ?

"Vandaar dat ik mijn standpunt wil verduidelijken. Ik kom uit een anglofiel nest. Twee van mijn kozijs zijn omgekomen in een concentratiekamp, ik heb een neef die verzetstrijder was, mijn ouders werden bijna gedeporteerd. Ik was twee jaar toen en heb mijn ouders gered omdat ik Rudi heette, net als het zoontje van de Duitser die de razzia deed. Hij rekende ze niet onmiddellijk in. Het bevel werd voldoende lang opgeschort tot de bevrijding. Die achtergrond heeft me niet belet om afstand te nemen. Aan de reeks is een ontzettende hoeveelheid research voorafgegaan. Ik had al een veel genuanceerder standpunt dan mijn familieleden en dat is nog opener geworden. Niettemin maak ik me geen illusies. Voor de witten zal mijn verhaal te zwart zijn, voor de zwarten te wit. Toch heb ik me nooit als een inquisiteur opgesteld. Mijn aandacht ging naar menselijke relaties.

REGISSEUR DRE POPPE OVER "KLEIN LONDEN, KLEIN BERLIJN".

"Op de Dienst Drama leefde het idee dat er iets moest worden gedaan over de Tweede Wereldoorlog, vooral dan over hoe onze mensen dit dramatisch moment van de wereldgeschiedenis hadden ondergaan. Het moest een familiechroniek worden, een soort Vlaamse "Heimat". Oorspronkelijk werd voorgesteld om uit te gaan van een roman. Scenarist Rudi Geldhof las de roman en was van oordeel dat hij iets beters kon maken. De handschoen werd hem toegeworpen en fluks door hem opgevangen. Rudi Geldhof stuurde een veelbelovende synopsis in, die klaarblijkelijk veel autobiografische elementen bevatte. Uit de tweede hand dan, want hij is te jong om de oorlog te hebben meegemaakt, het autobiografische zit in de familieoverlevering. Toen het typoscript van de eerste aflevering arriveerde bleek alras dat de hoog gespannen verwachtingen meer dan ingelost werden. Elke volgende aflevering bevestigde dit opnieuw : er zit dramatische spanning in dit verhaal, de personages zijn mensen van vlees en bloed, mensen die hun tijd ondergaan of zich ertegen te weer stellen, die met elkaar in botsing komen of elkaar vinden. De oorlog is decor. Alles draait om de intermenselijke verhoudingen in een dorp en binnen een bepaalde familie. De figuur van Charley een leidersfiguur, is prachtig. Het is een soort Uilenspiegel, die evenwel een evolutie ondergaat. Hij wordt diep menselijker. Vooral uit de verhouding met zijn schoondochter blijkt dat, die op haar beurt verandert, daartoe gedwongen wordt door de omstandigheden. De familie van Charlie werd schitterend uitgebouwd. Ook de burens, die aan de familie zijn gelieerd, worden als waarachtige mensen uitgetekend. De figuur van Liesje, die op korte tijd van kind tot vrouw wordt, die alle illusies van de jeugd verliest na haar abortus ; een prachtrol is dat. Ik had ze toevertrouwd aan de jonge actrice Christel Domen, met wie ik voor "Charelke Dop" had samengewerkt. Naarmate de afleveringen werden ingeleverd werden we er beiden stil van. Dit was geen kleine rol ! Dat was een rol die heel wat vergde van een actrice en Christel speelt dat op een formidabele manier klaar.

Een reeks waarin vijf jaar wordt overbrugd schept natuurlijk specifieke problemen. Kinderen worden man of vrouw, het karakter van de personages verandert. Zoiets maakt de taak van de regisseur belangrijker. "Klein Londen, Klein Berlijn" is een rijk verhaal, met veel schakeringen en veel evolutie. De acteurs moet voortdurend worden duidelijk gemaakt welke scène voorafgaat aan die welke wordt opgenomen. Dat situeren, de verhaallijn in het oog houden, dat is de zaak van de regisseur. Acteurs moet zich daar niet om bekommeren. Die moeten zich concentreren op de scène van het moment.

We hebben geopteerd voor het realisme. Ik besef dat dit hier en daar kwetsend kan overkomen. De collaboratie wordt getoond, de motieven die ertoe aanleiding gaven worden duidelijk gemaakt. Echte verzetslui en weerstanders van "het laatste uur", die twee facetten van het verzet komen aan de orde. Dan kan allemaal aanleiding geven tot reacties. We lokken die niet bewust uit, maar ze kunnen het gevolg zijn van de realistische aanpak waarvoor we hebben gekozen. Dat realisme dringt door tot in de rolbezetting : Duitsers worden door Duitsers, Italianen door Italianen vertolkt.

"Klein Londen, Klein Berlijn" speelt zich niet in een met name genoemd dorp af. Het verhaal kon overal in Vlaanderen plaats hebben gevonden. Elk dorp had zijn Klein Londen en zijn Klein Berlijn".

OORLOGSRUMOER

Televisiedrama is een massaproduct. Fluks geconsumeerd en nog vlugger vergeten. Licht verteerbare kost waar nauwelijks op moet worden gekauwd. Maar nu en dan wordt een feuilleton gemaakt dat de kijker zich zelfs na jaren nog herinnert, iets met een heel eigen smaak, iets van een opvallend evenwichtige of markant eigenzinnige dosering. *Heimat* bijvoorbeeld en *The Singing Detective*. Ik heb er een lief ding voor over te verdedden dat de Vlaamse kijker ook de reeks van de BRT-Dienst Drama *Klein Londen Klein Berlijn* aan dat korte lijstje klassiekers zal toevoegen.

'Goede films, boeken, toneelstukken enzovoort herinneren de mens aan de uniekheid van zijn bestaan en de volheid van zijn gevoelens. Al de rest daarentegen is erop uit mensen te vertellen dat ze niets speciaals zijn', zegt de schitterende scenarioschrijver Dennis Potter in een interview. En zo is het, in grote kunst, zowel populaire als elitaire, wordt herkenbaarheid altijd volmaakt gekoppeld aan uitzonderlijkheid en emotionaliteit verbonden met alledaagsheid. De held van een goed boek of film is gewoon maar een mens. Het komt mij voor dat scenarioschrijver Rudy Geldhof zijn zevendelige TV-reeks *Klein Londen Klein Berlijn* heeft geschreven met Potters uitspraak als richtsnoer. De kleine mens krijgt er de waardigheid die direct voortvloeit uit echtheid. Het feit dat Geldhof hier autobiografisch heeft gewerkt, hij vertelt het verhaal van zijn ouders, verklaart allicht zijn intense preoccupatie met authenticiteit. Zelden zijn de Vlaamse volksmens en kleinburger zo lillend levensecht op het televisiescherm afgebeeld. Er zit evolutie in de personages, groei naar een meer gedefinieerd karakter of afglijden naar een versplinterd zelfbeeld. Er worden geen 'types' opgevoerd, zoals zo vaak het geval is en als er al eens een banjospeler of een 'zereloper' door het beeld snelt, is diens aanwezigheid er alleen voor de historisch-folkloristische waarachtigheid.

De motor van het verhaal is de oorlog. Hij is de grote demiurg die in de microcosmos van een dorp de chaos van de wereld implant. In een dorp stroomt de tijd trager, de verhoudingen tussen de mensen liggen vast, weerstaan aan verandering, want iedereen kent iedereen en wil dat zo houden. In de eerste aflevering van de serie wordt het dorp getoond zoals het was en nooit weer zal worden. Rond het dorpsplein wonen de kleinburgers, de bakker, de slager, de textielabrikant. Aan de rand ligt het 'Veld', waar de landarbeiders wonen en de stropers. Vorman van het 'Veld' is Charly, een leerlooier met afzetmoeilijkheden, een losbol, een vrouwenloper. Hij leeft boven zijn stand maar in overeenstemming met zijn reputatie. Hij wordt de 'Canadees' genoemd, in zijn jonge

jaren is hij naar de Nieuwe Wereld uitgeweken en is met nog meer panache teruggekeerd. Hij staat met het ene been in en met het andere buiten het dorpsleven. In het grootste huis rond het dorpsplein woont Hilda, de schoondochter van Charly, een hautaine vrouw die er een naaiatelier drijft. Ze is het volstrekte tegendeel van haar schoonvader, waar hij avontuur verwelkomt, streeft zij naar zekerheid, waar hij een reputatie moet in stand houden, zoekt zij haar status te verbeteren. Door twee karakters van zo'n allure als spil van zijn verhaal te kiezen, ontsnapt Geldolf aan de dorpse bekrompenheid die zovele boeken, films en feuilletons van bij ons kenmerkt. Ze zijn niet de enige 'sterke' personages. Er is ook Margriet, een prachtige vrouwenfiguur, die door de omstandigheden wordt gedwongen het vastgelegde patroon te doorbreken waar een vrouw van haar generatie moest in passen. Marc, de jongste zoon van de Canadees, is een tragische mislukkeling en niet gewoon maar een sukkel. Hij schopt om zich heen voor hij zijn zelfvernietiging voltrekt. Liesje ook, die zich met stijl verloopt, een gestalte die vaak in oorlogsliedjes werd bezongen. Het zich banaal aandienende lot van al deze mensen wordt door elkaar gegooid door de oorlog, die kundig in de eerste aflevering wordt geïntroduceerd door een sleutelscène te laten spelen op een Vlaamse kermis ten voordele van de gemobiliseerden.

Geldhof is een dramaschrijver. Hij werkt met tegenstellingen die voor meer staan dan alleen maar de figuren, die werelden tegen elkaar uitspelen. De wrijvingen tussen Charly en Hilda staan op een dieper liggend niveau gelijk met de spanning tussen vrijheid en orde, tussen Uilenspiegel en Alva. Charly verzet zich op een speelse manier tegen de bezetter, Hilda collaboreert van ganser harte. Charly maakt deel uit van de geest van Vlaanderen, Hilda vertegenwoordigt het enge, door het nationalisme geconstrueerd Vlaanderen dat merkwaardig weinig met ons volkskarakter gemeen heeft. Er zijn nog meer tegenstellingen uitgewerkt tussen de in wezen fatsoenlijke Michel en zijn lichtzinnige zus, allebei collaborateurs uit noodzaak; tussen de ethisch hoogstaande Margriet en de onverantwoordelijke Marc; tussen de eerste commandant, een 'goede' Duitser, een beschaafd man en zijn liederlijke opvolger, de plunderende krijger. De verschillende verhaallijnen waaiëren uiteen en komen weer samen. In elke aflevering zit spanning ingebouwd, er is plot, evolutie, karakterontwikkeling en psychologische trefzekerheid.

Klein Londen Klein Berlijn zal worden vergeleken met de indrukwekkende Duitse reeks *Heimat*, en heeft in elke geval het opzet gemeen: het reilen en zeilen van een familie in een klein dorp terwijl er wereldgeschiedenis wordt geschreven en de inwoners verplicht zijn te ondergaan of verder te kijken dan hun neus lang is. Maar er is een groot verschil. *Heimat* was een snoer van tafereelen, stuk voor stuk pareltjes, maar zonder chronologische en thematische verhaalopbouw. *Klein Londen Klein Berlijn* heeft, zoals ik al zegde, een uitgewerkte plot en meerdere zijplots en spanningsbogen en evolueert

naar een slot. Kortom, het heeft een begin, een middenstuk en een einde en is niet fragmentarisch of episodisch zoals de Duitse reeks.

Het verhaal overspant vijf jaar, van 1939 tot 1944, van mobilisatie tot bevrijding. Zoiets is een hele opgave voor een regisseur, kinderen worden man of vrouw, toestanden veranderen. Een land in een oorlog evoceren is ook een dure opgave en de werkgever van regisseur Dré Poppe is Croesus niet, maar dat is niet opvallend van dit produkt af te lezen en dat alleen al is een compliment van betekenis. Poppe koos voor een realistische aanpak, in dit geval de enige goede. De reeks is bij wijlen gevoelig, nooit sentimenteel; keihard, nooit smakeloos; grappig, nooit boertig. Zijn realisme is van de Angelsaksische soort, dus met oog voor het kenmerkende detail, met vastpinnende aandacht voor het randgebeuren. Bij het bekijken van de afleveringen moest ik vaak aan de aanpak van BBC-drama denken. Geen topzware accenten dus, nog meer aangedikt door pathetische acteerstijl of aanzwellende muzikale of andere effecten. De acteerstijl is ingehouden, filmisch. Er is ruimschoots gebruik gemaakt van, voor het BRT-drama, onbekende gezichten. Die 'nieuwkomers' doen het opmerkelijk goed.

Dit is een met zorg en inzet gemaakte reeks en dat kan aan alles worden gemerkt. Kan ik dat allemaal wel zeggen? Zoals de lezer, die ook de schaarse reclame in dit blad bekijkt, zal merken, ben ik de auteur van de romanbewerking van *Klein Londen Klein Berlijn*. Ik kan hem verzekeren dat ik me daartoe nooit had laten verleiden indien ik het scenario niet had gelezen en dat ik het me nooit zal berouwen nadat ik de televisiereeks heb gezien.

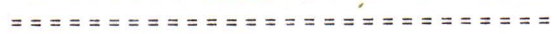
Willy van Poucke in *Muziek en Erfenis*.

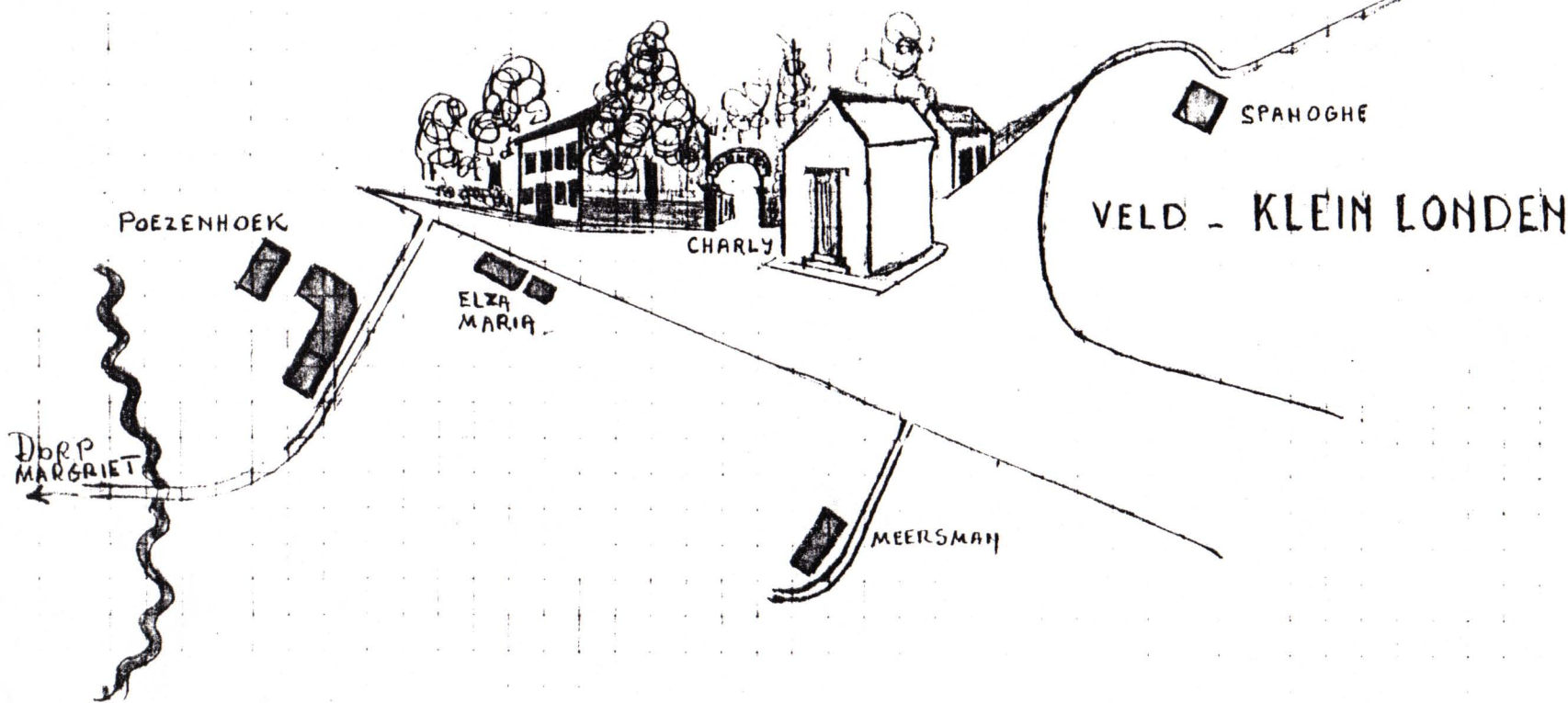
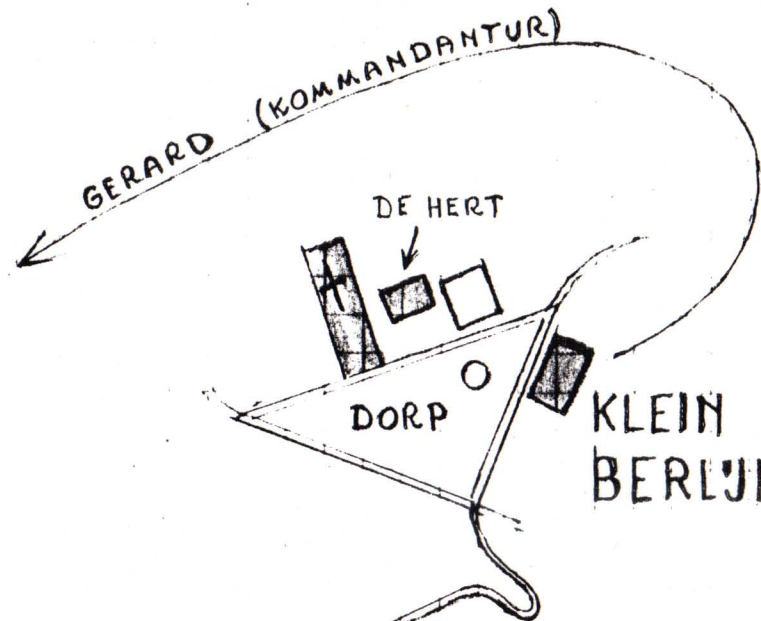
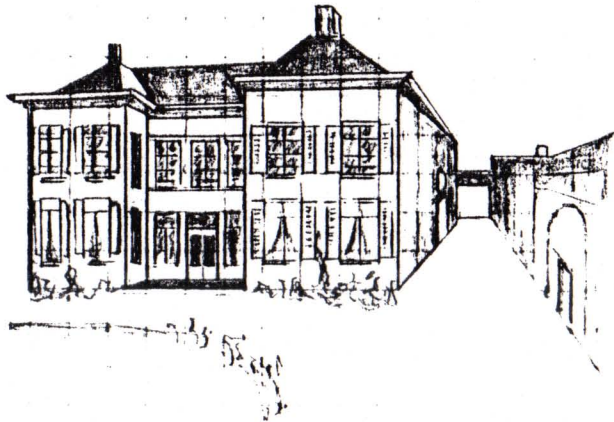

TV FILM

KLEIN LONDEN, KLEIN BERLIJN

PERSVOORSTELLING 25 OKTOBER

KLEIN LONDEN, KLEIN BERLIJN

Een reeks in zeven afleveringen van Rudi Geldhof

1940. Een dorp in Oost-Vlaanderen. Er is enerzijds de dorpskern, de "Plaats", anderzijds het volkse "Veld". De belangrijke man in het Veld is Charles Sierens, de "Canadees". Hij exploiteert een vervallen leerlooiersbedrijfje. Bij hem wonen zijn zoon Marc en diens vrouw Margriet. De "Canadees" is bij iedereen geliefd, maar vooral bij de vrouwen. Op de "Plaats" woont Gerard, de oudste zoon van de "Canadees". Gerard is getrouwd met de oudere Hilda, die een naaiatelier drijft. Hilda is, zoals meer bewoners van de Plaats, een overtuigde Vlaams-nationaliste. De oorlog zal de sociale kloof tussen de Plaats en het Veld nog dieper maken. Op het Veld wonen de verzetslui en de smokkelaars. In het ruime huis van Gerard wordt, tot groot genoegen van Hilda, de Kommandantur gevestigd. Het Veld wordt voortaan Klein Londen genoemd : de inwoners luisteren naar de Engelse radio en aanhoren met graagte de verhalen van de "Canadees", die beweert dat de Amerikanen korte metten zullen maken met de Duitsers. De Plaats wordt "Klein Berlijn". In de kommandantur musiceren de Duitse commandant en Hilda, het atelier wordt ingeschakeld in de oorlogsproductie.

De oorlog haalt de mannen weg, in verplichte of vrijwillige arbeidsdienst, als vrijwilligers voor het Oostfront, als onderduiker en maakt de vrouwen, noodgedwongen, zelfstandiger. Het dorp verandert, de mensen veranderen, familiebanden en vriendschappen worden verbroken, nieuwe verhoudingen ontstaan. Op vijf jaar tijds is veel veranderd, maar ook veel hetzelfde gebleven.

- - - - -

RUDI GELDHOF OVER "KLEIN LONDEN, KLEIN BERLIJN"

"Klein Londen, Klein Berlijn" spookt al jaren door mijn hoofd. Toen de BRT contact met me opnam over een feuilleton over de oorlog stelde ik onmiddellijk voor een origineel scenario te maken. Ik had stof te over. Ik kom uit een familie die getekend uit de oorlog is gekomen. Dat heeft zijn sporen nagelaten. Nu kan ik dat allemaal grondig uitwerken. Het verhaal is dus autobiografisch. Het is gesitueerd in het dorp waar ik als kind woonde, in een drietal dorpen eigenlijk : Knesselare, Ursel en Maldegem. De dorpen worden in de reeks niet met naam genoemd, maar de gebeurtenissen die er plaats hadden vormen de basis van het verhaal. Knesselare was anglofiel en werd in die dagen Klein Londen genoemd. Ursel en Maldegem waren Duitgezind en werden omgedoopt tot Klein Berlijn. In het feuilleton situeer ik alles in één dorp, dat bestaat uit de dorpskom waar de burgerij woont en een volkswijk. De mannelijke hoofdfiguur Charley (de "Canadees") is de ongekleurde "wijkburgemeester" van de volksbuurt. Hij heeft aanzien bij de mensen, hij is populair. De anglofielie Charley heeft twee zonen die de kant van de collaboratie uitgaan. Binnen dezelfde familie is er wit en zwart. Het verhaal begint net voor de oorlog. De tegenstellingen die in het dorp aanwezig zijn worden aangezet tijdens de bezetting. Wit wordt uitgesproken wit en zwart dito. Ik heb vooral aandacht voor het lot van de kleine man".

- Op de opmerking dat die benadering doet denken aan de Duitse reeks "Heimat" antwoordt Rudi Geldhof : "Het voorstel de reeks te schrijven werd gedaan voor "Heimat" op het scherm kwam. Ik was al volop aan het schrijven toen "Heimat" werd uitgezonden. Trouwens, mijn schrijfstijl is helemaal anders. In mijn verhaal zit ook meer vaart, meen ik. Er gebeurde ontzettend veel in die jaren, aan stof was er geen gebrek."

- Er worden veel verhalen door elkaar geweven. Was dat niet gevaarlijk voor de coherentie van de reeks ?

"Er worden inderdaad veel verhaaldraden gebundeld. Toen het schrijfwerk af was bleek dat geen problemen te geven. Als je iets over de oorlog wil tonen moet je een uitgebreid scala van gevoelens kunnen aanbieden, wat dus betekent dat je een groot aantal personages invoert. Er zijn de niet geëngageerden (de meesten), de verzetslui, de weerstanders van het laatste uur, de collaborateurs uit overtuiging, uit opportunisme of uit noodzaak. Het leven van die mensen raakt elkaar, zoals dat in een dorp gebeurt. Ik meen er te zijn in geslaagd de personages en het verhaal dat ze met zich meedragen harmonisch in elkaar te doen passen".

- Waren Vlamingen zo moedig tijdens de bezettingsjaren ? Konden ze zich veroorloven de draak te steken met de Duitsers op de manier waarop Charley dat doet, door hen op hun eigen kat als feestmaal op te dienen.

"De Vlamingen gedroegen zich inderdaad niet al te moedig. Maar zoals ik al zei, het verhaal is autobiografisch. Mijn vader was een Uilenspiegelfiguur die zich net als Charley gedroeg. Hij ging niet echt in het actieve verzet maar was niet wies van plagerijen,

waarbij hij zichzelf in gevaar bracht. Trouwens, ik toon ook de andere attitudes. De oorlogsburgemeester en de veldwachter zijn kruiperige figuren".

- De vrouwen groeien, worden mentaal sterker ? Ik denk aan de figuur van Margriet.

"Ook dat is autobiografisch. Mijn moeder is in een leerlooierij terechtgekomen en dat in de mannenwereld van toen. Ze was een jong, braaf meisje, dat had geleerd zich nederig en onderdanig te gedragen. Door de omstandigheden gedwongen ontpopte ze zich tot iemand die heel wat kwaliteiten bezat, tot een vrouw die weet in te grijpen. Margriet trekt de leerlooierij weer op gang. Ze is een vrouw van haar tijd, ze is bereid te incasseren, maar dan wel tot een zekere grens is bereikt. Eenmaal die is overschreden komt ze voor zichzelf op."

- Verhalen over de oorlogstijd lokken altijd reacties uit ... ?

"Vandaar dat ik mijn standpunt wil verduidelijken. Ik kom uit een anglofiel nest. Twee van mijn kozijns zijn omgekomen in een concentratiekamp, ik heb een neef die verzetstrijder was, mijn ouders werden bijna gedeporteerd. Ik was twee jaar toen en heb mijn ouders gered omdat ik Rudi heette, net als het zoontje van de Duitser die de razzia deed. Hij rekende ze niet onmiddellijk in. Het bevel werd voldoende lang opgeschort tot de bevrijding. Die achtergrond heeft me niet belet om afstand te nemen. Aan de reeks is een ontzettende hoeveelheid research voorafgegaan. Ik had al een veel genuanceerder standpunt dan mijn familieleden en dat is nog opener geworden. Niettemin maak ik me geen illusies. Voor de witten zal mijn verhaal te zwart zijn, voor de zwarten te wit. Toch heb ik me nooit als een inquisiteur opgesteld. Mijn aandacht ging naar menselijke relaties.

REGISSEUR DRE POPPE OVER "KLEIN LONDEN, KLEIN BERLIJN".

"Op de Dienst Drama leefde het idee dat er iets moest worden gedaan over de Tweede Wereldoorlog, vooral dan over hoe onze mensen dit dramatisch moment van de wereldgeschiedenis hadden ondergaan. Het moest een familiekroniek worden, een soort Vlaamse "Heimat". Oorspronkelijk werd voorgesteld om uit te gaan van een roman. Scenarist Rudi Geldhof las de roman en was van oordeel dat hij iets beters kon maken. De handschoen werd hem toegeworpen en fluks door hem opgevangen. Rudi Geldhof stuurde een veelbelovende synopsis in, die klaarblijkelijk veel autobiografische elementen bevatte. Uit de tweede hand dan, want hij is te jong om de oorlog te hebben meegemaakt, het autobiografische zit in de familieoverlevering. Toen het typoscript van de eerste aflevering arriveerde bleek alras dat de hoog gespannen verwachtingen meer dan ingelost werden. Elke volgende aflevering bevestigde dit opnieuw : er zit dramatische spanning in dit verhaal, de personages zijn mensen van vlees en bloed, mensen die hun tijd ondergaan of zich ertegen te weer stellen, die met elkaar in botsing komen of elkaar vinden. De oorlog is decor. Alles draait om de intermenselijke verhoudingen in een dorp en binnen een bepaalde familie. De figuur van Charley een leidersfiguur, is prachtig. Het is een soort Uilenspiegel, die evenwel een evolutie ondergaat. Hij wordt diep menselijker. Vooral uit de verhouding met zijn schoondochter blijkt dat, die op haar beurt verandert, daartoe gedwongen wordt door de omstandigheden. De familie van Charlie werd schitterend uitgebouwd. Ook de burens, die aan de familie zijn gelieerd, worden als waarachtige mensen uitgetekend. De figuur van Liesje, die op korte tijd van kind tot vrouw wordt, die alle illusies van de jeugd verliest na haar abortus ; een prachttrol is dat. Ik had ze toevertrouwd aan de jonge actrice Christel Domen, met wie ik voor "Charelke Dop" had samengewerkt. Naarmate de afleveringen werden ingeleverd werden we er beiden stil van. Dit was geen kleine rol ! Dat was een rol die heel wat vergde van een actrice en Christel speelt dat op een formidabele manier klaar.

Een reeks waarin vijf jaar wordt overbrugd schept natuurlijk specifieke problemen. Kinderen worden man of vrouw, het karakter van de personages verandert. Zo iets maakt de taak van de regisseur belangrijker. "Klein Londen, Klein Berlijn" is een rijk verhaal, met veel schakeringen en veel evolutie. De acteurs moet voortdurend worden duidelijk gemaakt welke scène voorafgaat aan die welke wordt opgenomen. Dat situeren, de verhaallijn in het oog houden, dat is de zaak van de regisseur. Acteurs moet zich daar niet om bekommeren. Die moeten zich concentreren op de scène van het moment.

We hebben geopteerd voor het realisme. Ik beseft dat dit hier en daar kwetsend kan overkomen. De collaboratie wordt getoond, de motieven die ertoe aanleiding gaven worden duidelijk gemaakt. Echte verzetslui en weerstanders van "het laatste uur", die twee facetten van het verzet komen aan de orde. Dan kan allemaal aanleiding geven tot reacties. We lokken die niet bewust uit, maar ze kunnen het gevolg zijn van de realistische aanpak waarvoor we hebben gekozen. Dat realisme dringt door tot in de rolbezetting : Duitsers worden door Duitsers, Italianen door Italianen vertolkt.

"Klein Londen, Klein Berlijn" speelt zich niet in een met name genoemd dorp af. Het verhaal kon overal in Vlaanderen plaats hebben gevonden. Elk dorp had zijn Klein Londen en zijn Klein Berlijn".

KLEIN LONDEN, KLEIN BERLIJN

Een reeks over een familie tijdens de oorlog, in 12 afleveringen.

scenario Rudy Geldhof
regie Dré Poppe
producer Winnie Enghien
produktieleider Frans Puttemans
een produktie van de dienst Drama

rolverdeling :

Charley Paul Cammermans
Margriet Ilse Uitterlinden
Marc Wim Danckaert
Gerard Hans Rooyaert
Hilda Hilde Uitterlinden
Raymond Jan Declercq

en Erik Burke, Dirk Roofthoof, Ronald Oudmans, Willem Vandermeulen, Lieve Moorthamer, Ludo Busschots, Christel Domelaer, Leo Silis, Dries Wieme, Carry Goossens, Ward Rooze, Nadine Bessens, Veerle Wijffels, Blanka Heirman, Els Dottermans, Roger De Maesseneke, Denise De Weerd, Jef Burm, Vic Moeremans, Bert De Maesseneke, Dora Van der Groen, Roger Bolders, Suzanne Juffermans, Pim Van Royen, Gabriël Van Landeghem, Ward De Ravet, Onno van den Broek, Max Schnur, Hansjürgen Krützfeldt, Horst Mentzel, Annie Commissaris, Jo De Backer, Karel Vingerhoets, Arno Willems, Sjarel Branckaerts.

"Klein Londen, Klein Berlijn" zal in 1964 draaidagen worden opgenomen. Die 130 dagen omspannen vijf jaren en vier seizoenen. De wisseling van de seizoenen vereenvoudigt de opname-arbeid. Scènes die in twee weken konden worden opgenomen vergen aldus drie weken opname omdat ze respectievelijk in de lente, herfst en winter zijn gesitueerd. Klein Londen, Klein Berlijn heeft een rolbezetting van 54 acteurs en 1000 met tientallen figuranten. Een aantal medewerkers van de opnameploeg heeft ervaring opgedaan van de verfilming van de laatste jaren doordat ze waren ingeschakeld in de BBC reeks "Secret Army" (in samenwerking met de BBC) met Patrick Van Raemdonck en opnameleider Hubert Pouliart.

- - - - -

ACTEURS EN HUN ROL

Paul Cammermans is Charley

Paul Cammermans is Charley, de "Canadees", zo genoemd omdat hij enkele jaren in de Nieuwe Wereld heeft doorgebracht. Hij is de ongekroonde koning van de volkswijk. Ondanks zijn gevorderde leeftijd blijft hij populair bij de vrouwen. Charley is een Uilenspiegelfiguur die de Duitse bezetter zijn streken niet spaart. Hij is Engelsgezind. Van zijn vroegere welstand als leerlooier blijft alleen nog het prestige over dat hij als kleine ondernemer genoot.

Ilse Uitterlinden is Margriet

Margriet is de schoondochter van Charley. Ze is getrouwd met Marc, Charley's jongste zoon. De relatie met haar zwakke man wordt al vlug slechter en wanneer hij naar Duitsland gaat werken betekent dat het einde van hun huwelijk. Tussen Margriet en de verzetsstrijder Raymond groeit een verhouding. Door de omstandigheden gedwongen neemt Margriet het heft in handen. De onderdanige jonge vrouw trekt eigenhandig de leerlooierij weer op gang.

Wim Danckaert is Marc

Marc is de jongste zoon van Charley. Hij is een mislukkeling die de hoop dat zijn vader hem met zijn geld zal installeren moet opgeven. Hij werkt als bakkersknecht op de Plaats. Van zijn eigen falen geeft hij anderen de schuld. Hij vlucht in de drank en reageert zijn frustraties af op zijn vrouw Margriet.

Hans Rooyaards over "Gerard"

"Ik ben een man die met een oudere vrouw is getrouwd voor haar geld. Mijn vrouw collaboreert en ik ben, onder de druk van de omstandigheden, gedwongen alles wat omgaat in mijn huis te ondergaan. Ik ben daartoe bereid uit opportunisme. Ik ben gehecht aan materiële zaken. De verhouding met mijn Engelsgezinde vader lijdt daaronder, maar men moet nu eenmaal partij kiezen. Tot een verzoening met hem komt het niet, maar ik stel toch een verzoenend gebaar. Ik ben veroordeeld door mijn huwelijk. Ik ben een zwakkeling."

Hilde Uitterlinden over "Hilda"

"Ik ben een vrouw uit de hoge middenstand. Ik drijf een naai-atelier. Ik ben geïnteresseerd in cultuur en speel cello. Ik voel me op m'n gemak bij de Duitsers. Ik collaboreer. Ik steun de inzet voor het Oostfront. Ik weet wat ik wil en ben handig. Ik slaag erin mezelf en mijn man wit te wassen door, als de krijgskansen zijn gekeerd, geld te geven aan het verzet. Ik ontsnap aan de repressie".

Hans-Jürgen Krützfeld over de tweede Duitse Commandant.

"Ik ben de tegenpool van de eerste commandant die bij Gerard en Hilda was ingekwartierd. Dat was een kunstzinnig, muzikaal man. Ikzelf ben gedesillusioneerd over de oorlog. Ik geef geen barst om muziek en cultuur. Drank en vrouwen zijn waar het bij mij om gaat. Ik ben geen Nazi, wel een onsympatieke Duitser. Een cultuurbarbaar".

De leerlooierij in Knesselare tussen de twee wereldoorlogen.

V.l.n.r. : Cyriel Geldhof (Rudy's oom)
 Germaine Geldhof (Rudy's tante)
 Rudolf Geldhof (Rudy's vader)
 Elodie De Baets (stiefmoeder van Rudy's vader)
 Charles Geldhof (Rudy's grootvader)
 een werkman
 een werkman

V.l.n.r. :
Dré Poppe (regisseur)
Rudy Geldhof (auteur)
Gabriël Van Landeghem (Jozef)
Jan Declair (Raymond)

V.l.n.r. : Jos Van Schoor (fotografie en camera)
 Dré Poppe (regisseur)

V.l.n.r. : Christel Domen (Liesje)
Wim Danckaert (Marc)
Dirk Roothoof (Antoine)

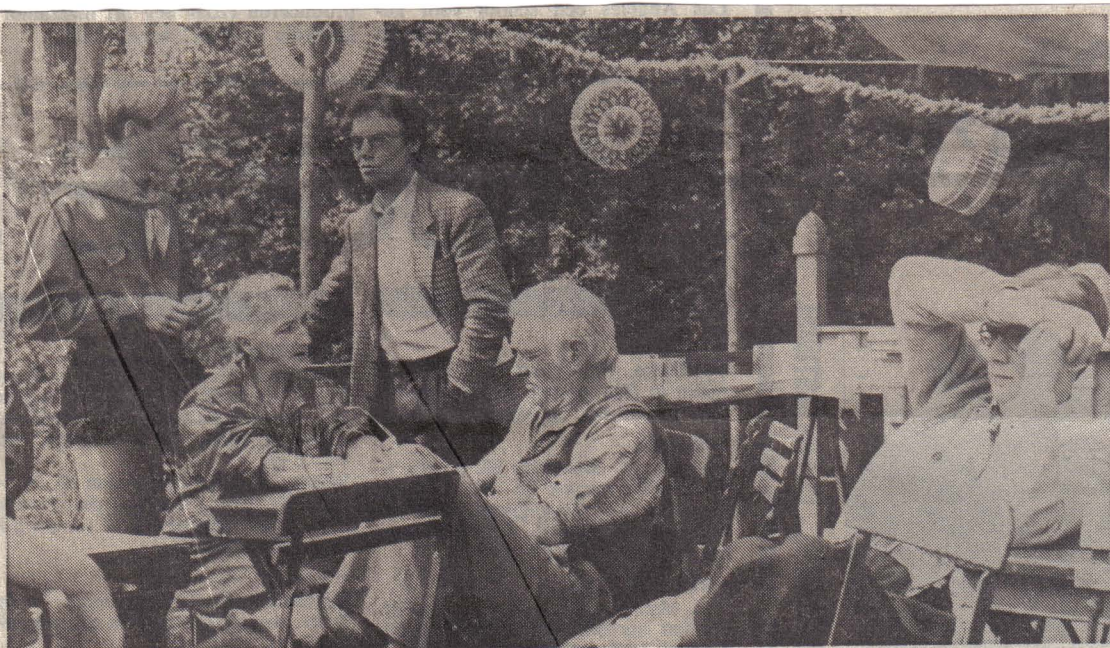
Vanaf zondag 16 oktober op de buis

Nieuw feuilleton :

„Klein Londen, Klein Berlijn”

Op ons aller BRT-televisie kan er al eens, al dan niet terecht, gekankerd worden dat de andere zenders zoveel beter zijn, feit is dat de BRT met de realisatie van (jeugd)feuilletons een merkwaardige faam heeft opgebouwd, en terzake doorgaans vakwerk aflevert dat met hoge kijk- en waarderingscijfers wordt gehonoreerd. We kennen Bruggelingen die nu nog kwijlend van nostalgie rondlopen als ze aan *De vorstinnen van Brugge* worden herinnerd, en de tijd is nog niet zo ver weg dat er geen braderie of pensenkermis kon worden geopend zonder de vererende aanwezigheid van een *Petatie* of *Paster Munte*, want na *Wij, heren van Zichem* waren zij inderdaad zo razend populair geworden.

Het nieuwe BRT-feuilleton, *Klein Londen, Klein Berlijn* is de titel, is aardig op weg die traditie voort te zetten. De persgilde genoot naar gewoonte het voorrecht enkele afleveringen in avant-première te mogen bekijken, en de reacties achteraf waren unaniem lovend, zelfs laaiend enthoesiast. Er werden zelfs prompt vergelijkingen gemaakt met BBC-feuilletons, en de onnavolgbare vakbekwaamheid van de Britten kennende wil dat iets zeggen.

Even uitblazen tijdens een „break” bij de opnamen van de eerste aflevering van „Klein Londen, Klein Berlijn”. Van l.n.r. herkent men Erik Burke, produktie-assistente Myriam De Lille, scenarist Rudy Geldhof, Jef Burm en Ludo Busschots.

Autobiografisch

Hoge kijk- en waarderingscijfers blijken dus andermaal verzekerd, zeker in onze regio.

Auteur van het feuilleton is immers Bruggeling Rudy Geldhof, die de BRT blijkbaar meteen van zijn talenten als scenarist overtuigde, want intussen schrijft hij reeds vlijtig aan een nieuw BRT-feuilleton over *de moorden van Beernem*.

„Klein Londen, Klein Berlijn” is een autobiografisch verhaal en enkele figuren op bovenstaande foto werkten dan ook inspirerend. In en op het voertuig ziet men de toen 2-jarige Rudy Geldhof met zijn vader Rudolf. Vooraan uiterst links staat moeder Geldhof en verder poseren nog twee Engelse soldaten met hun Vlaams liefje. De foto werd genomen na de bevrijding van Knesselare.

Rudy Geldhof, die zoals in z'n toneelwerk autobiografisch te werk ging, situeerde het verhaal bovendien in een gemeente die in het feuilleton weliswaar niet met name wordt genoemd, maar waarin men een soort *fusie* van Knesselare, Ursel en Maldegem mag herkennen. We zegden het al : onze regio zal scherp toelopen, te meer er ook een stuk vrij delikate geschiedenis wordt gerekonstrueerd en gedramatiseerd.

Rudy Geldhof : „Het verhaal overspant de vijf jaren van de Tweede Wereldoorlog en is inderdaad geïnspireerd door de gebeurtenissen in het Meetjesland. Aan de ene kant had je daar Knesselare dat uitgesproken anglofiel was en Klein Londen werd genoemd, en aan de andere kant waren er Ursel en Maldegem, die opvallend Duitsgezind waren en dus tot Klein Berlijn werden omgedoopt. In het feuilleton situeer ik alles echter in één dorp met een dorpskern, waar de burgerij woont, en een volks-

wijk. De verbindingsfiguur tussen beide delen is ene Charly, een soort ongekroonde wijkburgemeester die in de volksmond de Canadees genoemd omdat hij een tijdlang in Canada verbleef. Hij is uitgesproken anglofiel, maar zijn twee zonen gaan de richting van de kollaboratie uit. Binnen dezelfde familie is er dus wit en zwart. Het verhaal begint net voor de oorlog en de tegenstellingen die reeds latent in het dorp aanwezig zijn worden door de bezetting aangescherpt. Anders uitgedrukt : wit wordt uitgesproken wit, en zwart dito. Ik heb echter vooral aandacht gehad voor het lot van de kleine man in deze hele malle-molen. Ik maak mij echter niet te veel illusies ; ik weet dat kollaboratie en verzet, meer dan veertig jaar na de oorlog, nog steeds zeer emotioneel geladen berippen zijn in Vlaanderen. Het kan dus best dat de witten mijn verhaal te zwart vinden, en de zwarten te wit. Toch heb ik mij op geen enkel ogenblik als inquisiteur willen aanstellen. Ik herhaal : mijn aandacht ging vooral naar de *menselijke relaties*.”

Veelheid aan personages

Wat de spankracht van het feuilleton ten goede komt is dat Geldhof niet één plot tot op de draad uitrafelde, maar integendeel verschillende verhaaldraden bundelde. Dit liet hem niet alleen toe een veelheid aan personages ten tonele te voeren, maar tevens de evoluties van die figuren en hun onderlinge verhoudingen voluit te tekenen.

Volgens Geldhof was dat een heel bewuste keuze: „Als je iets over de oorlog wil tonen, moet je een uitgebreid scala van gevoelens kunnen aanbieden, wat dus automatisch betekende dat je ook een groot aantal personages invoert. Er zijn dus de niet-geëngageerden – de meesten –, de verzetslui, de weerstanders van het laatste uur, de kollaborateurs uit overtuiging of uit opportunisme of uit noodzaak. En zoals in een klein dorp onvermijdelijk is, raakt het leven van al deze personages mekaar.”

Een aantal personages zijn overigens zo uit het authentieke leven gegrepen. Rudy Geldhof was weliswaar zelf nog een peuter toen de oorlog uitbrak, maar dat belette niet dat hij zijn ouders van ... deportatie kon redden. De Duitse soldaat die hen kwam aanhouden bedacht zich immers toen hij hoorde dat zoon Geldhof, net als zijn eigen zoon, Rudy heette. In de feuilletonfiguur van Margriet kan bv. moeder Geldhof worden herkend. Ook zij was ooit werkzaam in een leerlooierij en moest als vrouw in zo'n mannenwereldje van zich laten horen om in de benarde oorlogstijden overeind te blijven. En Charlie de Canadees heeft dan weer trekjes van vader Geldhof, een soort Uilenspiegelfiguur die nooit verlegen zat om een grapje, ook al kon dat zijn eigen hachje in het gedrang brengen.

Zoals gezegd is Charlie een sleutelpersonage in het feuilleton. Op 't Veld exploiteert hij een vervallen leerlooiersbedrijfje. Hij is anglofiel, een lustige weduwnaar en door velen geliefd, niet in het minst de vrouwen, die hij wat graag het hof maakt. Zijn oudste zoon, Gerard, woont in het Dorp, waar zijn echtgenote Hilde een naai-atelier drijft. Hilde is een overtuigde Vlaams-nationaliste die met genoegen haar instemming betuigt wanneer de bezetter in haar statig herenhuis de *Kommandatur* wil installeren. Dag per dag maakt de oorlog aldus de sociale kloof tussen het Dorp en 't Veld breder. De oorlog haalt er trouwens ook een voor een de mannen uit de gemeente weg, hetzij als vrijwillig of verplicht tewerkgestelde, hetzij als Oostfrontstrijder, hetzij als onderduiker. Het is een evolutie die de achterblijvende vrouwen noodgedwongen zelfstandiger maakt, en de onderlinge verhoudingen in de gemeente maakt zoals ze nog nooit geweest zijn en ook nooit meer zullen zijn.

Populair

De eerste aflevering van *Klein Londen, Klein Berlijn* speelt zich

grotendeels op 't Veld af, maar geeft meteen al de verhoudingen binnen de gemeente weer. Iedereen is druk in de weer met de voorbereidingen van een Vlaamse kermis t.v.v. de gemobiliseerde soldaten. Tijdens een kort verlof leert Marc, de jongste zoon van Charlie, Margriet kennen met wie hij na enige strubbelingen ook trouwt. Daags na het trouwfeest breekt de oorlog uit en moet Marc, samen met zijn oudere broer Gerard, zijn eenheid vervoegen. Gerard is al eerder getrouwd met Hilde die in het dorp het naai-atelier runt.

De hoofdrol wordt vertolkt door Paul Cammermans (Charlie). Andere vertolkers zijn o.m. Ilse Uitterlinden (Margriet), Wim Dankaert (Marc), Hilde Uitterlinden (Hilde), Hans Royaards (Gerard), Erik Burke (Edwin), Willy Vandermeulen, Lieve Moorthamer, Ludo Busschots, Christel Domen, Filip Sillis, Dries Wieme, Carry Goossens, Ward Rooze en Nadine Van Vosse. Er werd bewust gekozen voor acteurs en actrices die nog niet in vroegere tv-feuilletons een ruimverspreide populariteit verzamelden, maar er kan met de ogen dicht worden voorspeld dat enkelen onder hen vlug de blikvangers zullen worden op de covers van tv-bladen en aanverwante publikaties.

De eerste aflevering van *Klein Londen, Klein Berlijn* gaat op zondag 16 okt. te 20u40 op de BRT-tv. De zes daaropvolgende afleveringen volgen op evenveel zondagen op hetzelfde uur. In de loop van volgend jaar zal het feuilleton ook door de Nederlandse televisie worden geprogrammeerd.

Hedwig Dacquin

Had Rudy Geldhof het voorbije jaar behoorlijk de handen vol met *Klein Londen, Klein Berlijn*, en is hij momenteel al even druk doende met het schrijven van een nieuwe BRT-reeks over de moorden van Beernem, dan heeft hij het theater geenszins uitgewuifd, integendeel. Zo liep zijn *Katanga Diane* verschillende maanden te Brussel in een franstalige versie als *Lady Katanga*, en werd het tijdens het voorbije zomer ook gelauwerd met de prijzen voor de beste productie, vertolking en tekst op het Festival d'Evry te Parijs. In nov. a.s. wordt *Lady Katanga* overigens hernomen in het *Théâtre de Quat'Sous* te Brussel, waar van december a.s. af tevens een franstalige variatie van Geldhofs *Het Souper* zal worden opgevoerd. *Katanga Diane* wordt momenteel ook in het Duits vertaald door Wolfgang Friebe, terwijl Liliane Worters bezig is met een franse vertaling van *De vrije Madam*, dat voorts ook door Steven Edward naar Hollandse toestanden toe zal worden bewerkt om daarna in diverse toneelzalen in Nederland te worden geafficheerd.

Bruggeling Rudy Geldhof

schreef scenario voor nieuw zondags BRT-feuilleton

„Klein Londen”

en „Klein Berlijn” in 7 afleveringen

Regisseur Dré Poppe in overleg met auteur Rudy Geldhof en de vertolkers Gabriël Van Landeghem en Jan Declair. „Klein Londen, Klein Berlijn” zal in zeven afleveringen worden vertoond op BRT-tv, telkens de zondag direkt na Sportweekend.

„Stilte, wij draaien” roept regisseur Dré Poppe. Een Duitse legerkamion trekt zich sputterend op gang, een dito officier knijpt een denkbeeldig pluisje van zijn uniform en twee soldaten, die daarnet nog gezellig in het plat Oostvlaams stonden te keuvelen, gaan stram in de houding staan. Zij zullen straks uit de kamion wat meubilair en een heus portret van Hitler laden en de Ortskommandatur binnendragen.

Het is een tafereel uit het nieuwe BRT-feuilleton „Klein Londen, Klein Berlijn” dat zich in een niet nader bepaald dorp in Vlaanderen afspeelt – „omdat het zich overal kan afgespeeld hebben” – zij het dat het in werkelijkheid om Knesselare, Maldegem en Ursel ging. Scenarist van het feuilleton is immers de Brugse auteur Rudy Geldhof, zelf van het Meetjesland afkomstig. Zoals geweten valt hij in zijn literair werk nagenoeg altijd op autobiografische elementen terug.

Zo ook dus in „Klein Londen, Klein Berlijn”. Zegt Rudy Geldhof zelf: „Tijdens de oorlog was Knesselare uitgesproken anglofiel en werd daarom Klein Londen genoemd; het naburige Ursel en Maldegem daarentegen waren eerder Duitsgezind, vandaar Klein Berlijn. Niet alleen dit decor heb ik overgenomen in het feuilleton, ook een aantal personages en gebeurtenissen zijn authentiek en werden bijna integraal ingepast.”

Lees verder blz. 26 onder „Klein Londen” en „Klein Berlijn” in zeven afleveringen.

„Klein Londen” en „Klein Berlijn”

in zeven afleveringen

Vervolg blz. 1

„Zo'n personage is bv. een personeelslid van leerlooier Charley – terloops: mijn ouders waren eveneens leerlooiers – die weigert om na de 18-daagse veldtocht verder te werken, omdat dit een gevoel geeft dat hij voor de bezetter aan de slag is. Het personeelslid wordt dus afgedankt, probeert met wat smokkelen aan de kost te komen en wordt bij een kruimeldiefstal op heterdaad betrapt.”

„Als straf kan hij kiezen tussen in Duitsland gaan werken of „stok-agent” worden. Hij kiest voor het laatste,ervaart aldus voor het eerst wat machtsgevoel is en krijgt echt de smaak van de macht te pakken. Hij laat zich inlijven bij de Vlaamse Wacht, waarvoor hem na de oorlog een zware rekening wordt gepresenteerd.”

„De repressie heeft meer van die slachtoffers gemaakt: klein collaboratie-grut wordt zwaar gestraft, terwijl zware collaborateurs handig de dans wisten te ontspringen...”

Mensen van vlees en bloed

„Klein Londen, Klein Berlijn” speelt zich af tijdens de jaren van net voor de Tweede Wereldoorlog tot onmiddellijk na de afloop van de wereldbrand, een periode van pakweg 5 jaar dus. Dat schiep voor regisseur Dré Poppe wel enige specifieke problemen: in zo'n tijdspanne worden kinderen niet alleen man of vrouw, ook hun karakter wijzigt zich, terwijl het gedrag eveneens soms afgestemd wordt op het verloop van de gebeurtenissen die zich rondom hen afspelen, en dat zijn er in oorlogsomstandigheden nogal wat.

Dré Poppe is echter van oordeel dat die evoluties het verhaal ook rijker hebben gemaakt, meer ruimte hebben geboden voor schakeringen en gemoedsontwikkelingen. Hij laat

Een herenhuis in Moerzeke werd voor het feuilleton „gepromoveerd” tot Ortskommandatur. Jonge Duitse soldaten dragen meubilair en ook een heus portret van de Führer binnen, terwijl een officier toekijkt of alles verloopt zoals het hoort. Deze scène werd zaterdag jl. opgenomen en niet zonder hindernissen; eerst moest het filmen uitgesteld worden omdat het regende, daarna omdat... de zon te fel scheen...

overigens niet na nadrukkelijk te onderstrepen hoe auteur Rudy Geldhof daar bijzonder gevat op ingespeeld heeft.

Dré Poppe: „Nadat de Dienst Drama besloten had een feuilleton te realiseren die zich tijdens de Tweede Wereldoorlog afspeelde, werd aanvankelijk gedacht om daarvoor vanuit een bestaande roman te vertrekken. Na lektuur hield Geldhof echter voor dat hij een beter origineel scenario kon afleveren. We hebben hem die handschoenen dan ook toegeworpen.”

„Het typoscript van de eerste aflevering was voor ons een echte veropenbaring. Elke volgende aflevering bevestigde dat de gespannen

verwachtingen zouden ingelost worden: er zit enorme dramatische spanning in het verhaal, de personages zijn mensen van vlees en bloed, mensen die hun tijd ondergaan of zich ertegen te weer stellen, die met elkaar in botsing komen of elkaar vinden. De oorlog is bij dit alles slechts een decor.”

Dat laatste wordt door Rudy Geldhof bevestigd: „Het feuilleton wil een portret zijn van menselijke relaties in oorlogstijd. Ik ben niet als een inquisiteur te werk gegaan, heb niet voor de Maurits De Wilde-stijl gekozen, als je begrijpt wat ik bedoel. Ik spreek dan ook geen expliciet oordeel uit over het gedrag van de personages, of ze nu „witten” of

„zwarten” zijn, zij het dat ik door de evolutie van een aantal situaties toch te kennen geef dat ik er wel een eigen oordeel over heb. Dat de kleine man gemakkelijker slachtoffer wordt dan de grote garnalen, is een van die konklusies die er toch ergens tussendoor schemeren.”

„Nu geef ik mij er wel rekenschap van dat het feuilleton polemieken kan losweken. De oorlog ligt weliswaar bijna een halve eeuw achter ons, maar er wordt nog altijd erg emotioneel op gereageerd. Voor de „witten” zal mijn verhaal vermoedelijk te zwart getint zijn, en voor de „zwarten” te wit.”

„Bovendien zullen sommigen er ook wel met de loepe bovenop

liggen om mij eventueel op historische fouten te betrappen. Nu hebben wij aan dit historisch decorum weliswaar grote aandacht besteed, maar échte hoofdzaak was dat niet. Zoals gezegd is mijn belangstelling in de eerste plaats naar menselijke relaties uitgegaan, en is de oorlog als het ware een toevallig decor waartegen een en ander geprojecteerd wordt."

Anglofiel nest

Of het geen handicap is geweest dat hij de oorlog niet zelf echt aan den lijve heeft ondervonden? Geldhof, die tijdens de Tweede Wereldoorlog werd geboren, denkt van niet: „Ik heb ontzettend veel gelezen over de Tweede Wereldoorlog en kon verder terugvallen op ervaringen van mensen uit mijn directe omgeving die het wél allemaal hebben meegemaakt."

„Ik kom trouwens uit een anglofiel nest. Twee van mijn kozijs zijn omgekomen in een concentratiekamp, ik heb een neef die verzetsstrijder was en mijn ouders werden bijna gedeporteerd."

„Dat dit laatste net niét gebeurde is uitsluitend te danken aan het feit dat ik Rudy heette, net zoals het zontje van de Duitse officier die de razzia uitvoerde. Hij geraakte zozeer door deze naam vertederd dat hij mijn ouders niet direkt inrekende, maar het bevel 14 dagen opschortte, wel wetende dat de geallieerde legers aan het oprukken waren en de oorlog twee weken later vermoedelijk voorbij zou zijn."

„Klein Londen, Klein Berlijn" is niet direkt een superproductie, maar evenmin een minifilmonderneming. Het totale budget belooft zo'n 60 miljoen fr., geen bagatel, maar anderzijds toch ook waanzinnig weinig voor 7 uur film, want de reeks gaat in zeven afleveringen van telkens één uur. Om zo'n budget even te situeren: de anderhalf uur durende film „Manhattan" van Woody Allen sloppte 400 miljoen fr. op

In het feuilleton treden 54 acteurs aan, aangevuld door honderden fi-

guranten. De hoofdrollen worden verdedigd door Paul Cammermans, Ilse Uitterlinden, Wim Danckaert, Hans Royaards, Hilde Uitterlinden en Jan Declair.

Het centrale personage is Charles Sierens (Paul Cammermans), een notoir anglofiel die ooit echt in Canada leefde en werkte en daarom meestal met Charley wordt aangesproken. Hij is ontzettend populair en zowat de ongekroonde wijkburgemeester van Het Veld, dat opvallend patriottisch reageert en daarom ook „Klein Londen" wordt geheten.

Gerard (Hans Royaards), de oudste zoon van Charley, en voal diens vrouw Hilda (Hilde Uitterlinden) manifesteren zich in totale tegenstelling met Charley. Zij wonen overigens in de dorpskern ofte op De Plaats die gezien de Duitsgezinde sfeer die er heerst in „Klein Berlijn" werd omgedoopt. In het ruime huis van Gerard wordt, tot groot genoegen van Hilda die een overtuigde Vlaams-nationaliste is, de Ortskommandatur gevestigd, en Hilda aarzelt evenmin haar naaiatelier ten dienste van de Duitse oorlogsproductie te stellen.

Dit alles maakt niet alleen de kloof tussen De Plaats en 't Veld steeds dieper, maar slaat ook een diepe breuk in de familie Sierens. De oorlog trekt trouwens nog meer sporen: dorpsbewoners worden ingeschakeld in verplichte of vrijwillige arbeidsdienst, enkelen trekken naar het Oostfront, weer anderen helpen onderduikers verscholen houden. Familiebanden en vriendschappen worden verbroken en nieuwe verhoudingen ontstaan.

„In de serie heb ik inderdaad veel verhaaldraden gebundeld," zegt Rudy Geldhof, "want als je iets over de oorlog wilt tonen moet je een uitgebreid scala van gevoelens kunnen aanbieden, wat dus inhield dat er ook een groot aantal personages werd ingevoerd. Er zijn de nietgeëngageerden, maar er zijn ook de echte verzetslui en de weerstanders van het laatste uur. Verder zijn er de collaborateurs uit overtuiging, of uit

Een scène uit het feuilleton met Nadine Vanvossem en Wim Danckaert; deze laatste is in Brugse toneelkringen allerminst onbekend na zijn glansprestatie in „Knal", het toneelstuk dat destijds met groot succes in de Korrekelder werd opgevoerd.

noodzaak, of uit opportunisme, of gewoon om den brode."

„Het leven van al die mensen raakt elkaar, zoals dat onvermijdelijk gebeurt in een dorp. Ik meen er te zijn in geslaagd de personages en het verhaal dat ze met zich meedragen harmonisch in elkaar te doen passen."

Feest in Moerzeke

De opnamen van „Klein Londen, Klein Berlijn" moeten rond zijn in 130 draaidagen, die dus een periode van 5 oorlogsjaren en vier seizoenen overspannen. De wisselingen van de seizoenen compliceerden overigens de opname-arbeid. Het projekt werd ook met uiterste zorg voorbereid. Zo werden in de opnameploeg bv. enkele medewerkers ingeschakeld die reeds ruime ervaring met het verfilmen van oorlogsjaren opdeden via de BBC-reeks „Secret Army".

Bovendien rotste opnameleider Hubert Pouliart zo'n 7.000 km. met de wagen in Vlaanderen rond op zoek naar passende lokaties. Aan-

vankelijk werd gedacht het feuilleton in Knesselare-Ursel-Maldegem op te nemen, maar er bleken onvoldoende geschikte hoekjes en huizen voorradig te zijn (wel wordt een korte scène op het vliegveld van Ursel ingeblikt). De keuze viel uiteindelijk op Moerzeke, tussen Hamme en Zele, waar destijds trouwens ook het andere BRT-feuilleton „De burgemeester van Veurne" werd gefilmd.

Moerzeke bood niet alleen alle gewenste lokaties op een betrekkelijk beperkte oppervlakte, het garandeerde ook de rust om zonder al te veel hindernissen te kunnen doorwerken. En voor Moerzeke zelf is het duidelijk hét evenement van het jaar: de burgemeester aarzelde zelfs niet om de beste flessen uit zijn wijnkelder boven te halen om de opnameploeg en acteurs op een pittig glaasje te trakteren.

„Klein Londen, Klein Berlijn" komt einde volgend jaar op de buis, telkens op zondagavond, onmiddellijk na Sportweekend.

Hedwig Dacquin.

TV-feuilleton scoorde hoge kijk- en waarderingscijfers

Met scenarist Rudy Geldhof op wandel in het échte Klein Londen en Klein Berlijn

De goegemeente viert uitbundig de bevrijding met een *bal populaire* op de erven van leerlooier Siens, maar *de Canadees* zelf deelt niet langer in de vreugde; hij die steeds voor een feest of fuif te vinden was, is stiekem afgedwaald tot op het kerkhof, waar zijn jongste zoon Marc, doodgeschoten tijdens een vergeldingsaktie, begraven ligt. De Canadees, vier oorlogsjaren lang steeds bereid om voor iedereen in de bres te springen, staat er eenzaam en gebroken bij...

Zo eindigde zondag jl. de zevende en laatste aflevering van het BRT-feuilleton *Klein Londen, Klein Berlijn*. De officiële kijk- en waarderingscijfers zijn er weliswaar nog niet, maar afgaande op de vele commentaren werd het feuilleton druk bekeken en ook sterk gewaardeerd. Eén waarde-

meter is er intussel wél al, nl. de verkoop van het gelijknamige boek dat uit het scenario van Rudy Geldhof werd gedistilleerd; het is een heuse bestseller waarvan de tweede druk inmiddels in de maak is.

Kontroversieel

De commentaren op het feuilleton liepen lang niet altijd parallel, wat vermoedelijk te maken had met oude wonden die blijkbaar opnieuw werden opengereten.

„Het tegenovergestelde zou mij niet alleen verbaasd, maar ook een beetje verontrust hebben,” zegt Rudy Geldhof, „want in het feuilleton werd niet alleen een controversieel onderwerp aangesneden, er werd ook een brok geschiedenis gerekonstrueerd waarrond, meer dan veertig jaar later, al dan niet

onderhuids nog sterke emoties leven. Hadden de kijkers apatisch gereageerd, dan had ik mij moeten afvragen wat er wel aan het script schortte...”

Wie is wie ?

Waar zo mogelijk nog nauwlettender dan elders werd toegekeken, was de streek van Knesselare-Ursel-Maldegem, want ofschoon deze gemeenten geen enkele maal met name werden genoemd, was geweten dat Rudy Geldhof het verhaal in deze streek had gesitueerd, de regio trouwens waar hij zélf werd geboren en een deel van zijn jeugd sleet.

Een veelbeoefend „spel” in voornoemde streek bestond er overigens in te achterhalen wie er zo allemaal model had gestaan

voor de personages uit het feuilleton.

„Zonder het zelf te willen heb ik daar een stuk schuld aan”, bekent Rudy Geldhof, „want 1) het is geweten dat al mijn werk autobiografisch getint is, en 2) dat werd voor zover als nodig nog eens geaksentueerd in diverse interviews die n.a.v. het programma verschenen. In die omstandigheden lag het dus een beetje voor de hand dat men op diverse personages de authentieke identiteit zou proberen te kleven.”

„De meeste personages waren trouwens authentiek, zij het dat ik soms elementen van meer dan één Knesselarenaar in één personage samenbalde. Neem nu bv. *de Canadees*. Daarvoor liet ik mij inspireren door mijn grootvader aan moeders zijde – mijn moeder werd in Canada geboren – maar verder heb ik er een stuk karakter én de anglofiele aard in verwerkt van mijn vader, die effectief leerlooier was.”

„Aan de andere kant heeft mijn moeder model gestaan voor *Margriet*, zijnde een vrouw die haar mannetje kan staan, niet gauw uit haar lood te slaan, ook niet als luttele dagen na het huwelijk haar echtgenoot wordt gemobiliseerd. Terloops: om eventuele roddels maar meteen de kop in te drukken, in tegenstelling tot Margriet heeft mijn moeder niet moeten trouwen...”

„Ook tal van andere figuren, zoals de *zèreloper* en de *banjospeeler* zijn uit het leven gegrepen, net zoals Jantje, het knaapje dat als puber moet meemaken hoe het ouderlijk huis na de bevrijding letter-

lijk gesloopt wordt. Of ook Liesje een authentiek personage is? Jawel. Gefingeerde personages waren dan weer de Witte Brigademan Raymond, mevr. Spanooghe en enkele anderen..."

„Voorts waren diverse gebeurtenissen in het feuilleton authentiek, o.m. de scène in de slotaflevering waarin een vrouw die de hele oorlog lang gekollaboreerd had zich plots zo kordaat opstelt dat het verzet ervan opschrikt en vervolgens afdruipt. Knesselare-

naars van zestig jaar en ouder zullen die vrouw wel al geïdentificeerd hebben..."

Decor

Leven er dus nog aardig wat *Kleine Londen* en *Kleine Berlijners*, van het authentieke decor is er in de loop der jaren niet veel meer overeind gebleven.

Lees verder op blz. 11 onder „Met Rudy Geldhof naar *Klein Londen en Klein Berlijn*”

Rudy Geldhof bij het monument ter ere van de „Zwarte Duivels”, die er in het begin van de oorlog heel manmoedig in slaagden de Duitse bezetter een tijdlang op afstand te houden.

Met Rudy Geldhof naar Klein Londen en Klein Berlijn

Vervolg blz. 1

Met Rudy Geldhof zelf bezochten wij afgelopen week enkele van deze schaarse overblijfselen.

Zo is er nog de zgn. grote kapel in de straat met dezelfde naam te Knesselare, die model stond voor het kerkje waar de verzetsstrijders hun wapens verscholen hielden, en een boogschutverder staat het monument dat herinnert aan het moedige optreden van de *Zwarte Duivels*, zijnde een groepje Cyclisten dat manmoedig de bezetter een tijdlang op afstand hield.

„Veel meer blijft er van het échte Klein Londen en Klein Berlijn niet over,” zegt Rudy Geldhof. „De leerlooiërij werd gesloopt om later steen voor steen te Assebroek weer heropgebouwd te worden en nadien zelfs een verffabriekje te worden; ook van de herbergen van weleer rest er vrijwel niets meer. En waar ooit de *Kommandatur* stond, staat nu reeds vele jaren een klassieke burgerwoning. Dit alles is overigens de reden waarom de opnamen, met uitzondering van de scènes op het vliegveld (van Ursel), níét in het Meetjesland zélf werden opgenomen, maar er naar lokaties elders in Oost-Vlaanderen werd uitgeweken.”

Dàar zal de herinnering aan het feuilleton overigens nog een tijdlang naleven. De waard van het café dat in het feuilleton dienst deed als „Op de Poezenhoek”, zo genoemd naar de uitgangsbuurt van Knesselare, besliste inderdaad om zijn zaak verder „Op de Poezenhoek” te laten heten...

Nuances

Dat het tv-feuilleton effectief emoties beroerde, mocht blijken uit de vele reacties die in lezersbrieven allerhande werden geventileerd. Een al eens meer weerkerende opmerking was dat het feuilleton té wit resp. té zwart was.

„Het was een reactie die ik verwachtte, maar die ik toch niet helemaal onderschrijf omdat, precies om die kritiek te ontwijken, de diverse karakters heel bewust uiterst genuanceerd werden getekend. Ik heb inderdaad de brutale en snauwende Duitser ten tonele gevoerd, maar daarnaast heb ik ook menselijke bezetters ingezet. Om dat contrast te benadrukken heb ik bv. de eerste Duitse bevelhebber, een ware heer, laten opvolgen door een erg liederlijke kollega.”

„Ook het verzet heb ik heel genuanceerd willen portretteren, met de echte verzetsstrijders én de helden van het laatste uur. Idem voor de kollaborateurs, waarvan ik a.h.w. alle types heb laten aanrukken: de idealisten, zoals Erwin; de opportunisten, zoals Michiel Meersman – ook al een autentiek personage – die gewoon door bepaalde omstandigheden besluit om *mee te marcheren*; en tenslotte de economische kollaborateurs. En zelfs binnen die personages heb ik schakeringen aangebracht, van de laffe Gerard tot de reeds geciteerde Michiel, die ik via via de Cana-

dees laat tippen dat er een razzia op komst is.”

„Nee, ik geloof niet dat wij *karikaturen* hebben neergezet. Als sommigen het dan toch over té wit of té zwart hebben, bewijst dat alleen maar hoe zo'n verhaal opnieuw persoonlijke herinneringen kan losweken, waarop dan erg emotioneel gereageerd wordt.”

Moorden van Beernem

Of Rudy Geldhof zélf opgetogen is met het eindresultaat van *Klein Londen, Klein Berlijn*? „Ik ontken niet dat het je wat *doet* als je ziet hoe je scenario gevisualiseerd wordt. Nu was televisie weliswaar geen totaal nieuw medium voor mij – vroeger werd reeds werk van mij uitgezonden – maar een serie schrijven was toch iets totaal nieuws.”

„Mocht ik het scenario herschrijven, dan zou ik enkele scènes, o.m. het slottafereel, anders benaderen, maar globaal gezien ben ik zeer gelukkig. Ik meen dat regisseur Dré Poppe echt vakwerk

heeft afgeleverd. Ook over de vertolking, niet alleen van de hoofdrollen, ben ik uiterst tevreden.”

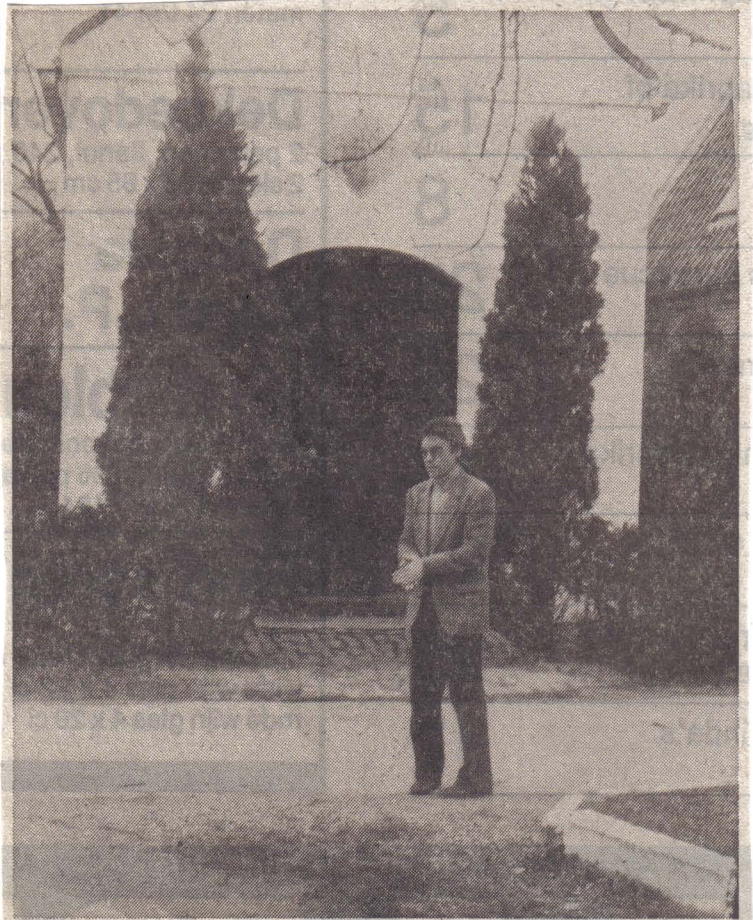
„Wat je wel een stuk frustratie bezorgt is dat televisie zo'n vluchtig medium is. Kijk, ik heb maanden aan het scenario gewerkt, de opnamen hebben eveneens maan-

den in beslag genomen en voor de montage werden nog eens diverse maanden uitgetrokken. In dat alles samen werd er ontzettend veel energie gestopt. Zo'n reeks wordt dan zeven zondagen lang gedurende één uur op de buis gebracht, en het is voorbij.”

„Een toneelstuk blijft langer leven omdat het altijd wel ergens nog een keertje in een zaal opduikt, en ook een boek blijft het na de dag van verschijning een tijdlang doen. Niet zo dus met een tv-feuilleton, en daar moet je wel even aan wennen...”

„Maar tv-werk is en blijft niettemin bijzonder boeiend. Daarom werk ik nu met zoveel geestdrift aan het script voor een nieuw zeventalig BRT-feuilleton over de moorden van Beernem. Halfweg volgend jaar starten de opnamen, meer dan vermoedelijk onder de regie van een Bruggeling. Inderdaad, het is opnieuw een controverse onderwerp, maar dat maakt de uitdaging precies weer zo groot...”

Hedwig Dacquin.

De „grote kapel” te Knesselare stond model voor het kerkje in het feuilleton waar de verzetsstrijders hun wapens verscholen hielden.

Klein Londen, Klein Berlijn wordt ook een roman

TV/LITERATUUR

De televisiereeks «Klein Londen, Klein Berlijn», die zowat het koninginnestuk moet worden van de Dienst Drama van de BRT in het komende najaar, krijgt ook een roman-versie. De kroniek van een landelijke gemeente in Vlaanderen tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt momenteel «herschreven» door Willy Van Poucke, een BRT-

medewerker die met zijn romandebuut «Het Scheermes van Ockham» meteen in de roos mikte. De bedoeling is met het boek uit te komen op het moment dat de zevendelige BRT-reeks in september e.k. op het scherm komt. Uiteraard zal het worden geïllustreerd met zo'n 40-tal foto's.

Willy Van Poucke voorziet dat hij deze klus zal klaren op ongeveer twee en een halve maand. Het spreekt vanzelf dat dit

moet gebeuren naast zijn gewone werk bij de Persdienst van de BRT. Hij is begin maart met het schrijven begonnen. Hij heeft namelijk gewacht op de videobanden van de reeks. Hij wil immers niet alleen het scenario van Rudi Geldof als dusdanig opwerken tot een prozatekst. Hij wil daarin ook de dialogen, zoals die uiteindelijk op het scherm zullen komen, verwerken.

De bedoeling van Willy Van Poucke is de oorspronkelijke visie van Rudi Geldof integraal te bewaren, maar de situaties die hij heeft uitgewerkt in een andere literaire vorm (roman) uit te beelden. Om die reden heeft hij ook uitgebreid gepraat van Rudi Geldof, hoewel er geen sprake is van een echte samenwerking tussen de twee auteurs, wier beider naam trouwens op het boek zullen prijken.

De BRT kan alleen maar hopen dat de roman-versie van «Klein Londen, Klein Berlijn» even goed loopt als Van Pouckes eersteling. De eerste druk van «Het Scheermes van Ockham» is immers volledig uitgeput. — H.M.

Willy Van Poucke romantiseert het scenario van Rudi Geldof

Klein Londen

Klein Berlijn

Willy Van Poucke
naar
Rudy Geldhof

Zeven zondagen Vlaamse dramatische serie

Klein Londen, Klein Berlijn: de oorlog in een Vlaams dorp

In vrijwel elke gemeente in Vlaanderen zijn er clans, groepen, wijken die naast en soms vooral tégen elkaar leven. Er is altijd spanning geweest tussen het Dorp en het Veld. Ook toen vanaf 10 mei 1940 de Duitsers Vlaamse dorpen gingen bezetten. Er zijn wellicht weinig bommen gevallen en niet veel schoten gelost, maar de oorlog en het verblijf van de bezetter hebben diepe wonden geslagen. Het Dorp en het Veld zijn hun eigen oorlog gaan voeren. Het volk van het vrije Veld tegen de Duitsers, de eerbare burgers van het dorp aan de zijde van de bezetter. De oorlog maakt grote mensen klein en misschien vooral kleine mensen groot. Dat is de ondertoon van de dramatische serie die Rudi Geldhof heeft geschreven, die Dré Poppe voor de BRT-televisie heeft geregisseerd en die zeven zondagen na elkaar wordt uitgezonden.

Vlaanderen zal zichzelf herkennen. Bijna elk dorp had zijn eigen „klein Londen” waar stiekem tegen de bezetter werd gereageerd en zijn eigen „klein Berlijn” met mensen die om velerlei redenen met de onderdrukker meeheulden. Alleen, een dorp deelt men niet in in wit of zwart — en mensen nog minder. De tegenstellingen die door de oorlog werden aangescherpt, kregen vaak tragische dimensies, omdat mensen nu eenmaal mensen zijn: hetzij innerlijk verscheurd, hetzij door familie- en andere omstandigheden gedwongen tot wat men niet wil — of tot wat men nooit uit zichzelf had gedurfd.

Uitgaande van ervaringen met zijn eigen ouders, familie en omgeving (Maldegem, Knesselare, Ursel) heeft Rudi Geldhof een zevendelig verhaal geschreven, dat is uitgewerkt tot een van de belangrijkste televisieseries die de BRT-televisie ooit heeft gemaakt. Zijn verhaal roept automatisch herinneringen op aan de onvolprezen Duitse serie „Heimat”. Het peil van dat meesterwerk halen is wellicht een hope-loze uitdaging in Vlaanderen, maar de vergelijking gaat dan ook niet helemaal op.

De Duitse serie was een uit taferelen opgebouwde kroniek rond enkele personages. De

Vlaamse serie is uitgewerkt als een heus drama, waarin een heldere, dramatische evolutie plaatsvindt, met personages die een welomlijnd karakter hebben, maar die door het oorlogslot worden geslagen en andere mensen worden. Geldhof heeft er goed aan gedaan, volgens de meest klassieke methode, zijn drama op te bouwen rond twee grote karakters, in een spel dat doorvlochten wordt door andere figuren die de dramatische tegenstel-

ling verdiepen en verrijken — en het verhaal ook.

De twee centrale personages zijn Charley Sierens, bijgenaamd de Canadees (Paul Cammermans) en zijn schoondochter Hilda (Hilde Uitterlinden). De Canadees heeft een vervallen leerlooierij in de wijk Het Veld, leeft als weduwnaar royaal en houdt van alle vrouwen — maar niet van Duitse bezetters. Hilda leidt in het dorp een naaibedrijf, dat met de komst van de Duitsers nog welvarender wordt, vooral nadat in haar grote huis de *Kommandatur* wordt gevestigd. Charley is de vrijheid, Hilda is de (nieuwe) orde.

Zo eenvoudig liggen de tegenstellingen evenwel niet. Het feit dat Hilda tot de familie van haar tegenspeler behoort, maakt het al iets moeilijker. Zij is getrouwd met Charley's zoon, Gerard (Hans Royaards), een weldenkende twijfelaar. Bij het begin wordt in de hovingen van Charley voor de gemobilizeerden een Vlaamse kermis gehouden: een sleutelscène, waarin de tegenstellingen tussen Dorp en Veld — tussen vrije jongens en uniform-

knaapjes — meteen is getekend.

De Canadees heeft nog een andere zoon, Marc (Wim Dankkaert) die zijn draai en het gepaste werk niet kan vinden. Hij wordt verliefd op het meisje Margriet (Ilse Uitterlinden) die al snel een kind verwacht. Zij trouwen op 9 mei 1940 en gaan inwonen bij de Canadees. Marc en zijn broer en al de anderen worden dringend opgeroepen.

De Duitsers bezetten het dorp en Charley kan inkwartiering in zijn woning niet beletten. Zo komen de personages tot leven. De broertjes van Margriet, Antoine en Jantje (Dirk Roothoof en Ronald Oudmans) komen bij Margriet inwonen. Man en vrouw Meersman (Willy Vandermeulen en Lieve Moorthamer) weten niet dat hun dochter Liesje (Christel Domen) met de soldaten een beetje Lili Marleen gaat spelen en op veel te korte tijd van meisje tot vrouw wordt, wat uitloopt op een tragische noot. Intussen komen, als het ware ongemerkt, bij de oude juffrouw Spanoghe (Dora Van de Groen, die zichzelf als personage én als actrice gaat overstijgen) vluchtelingen inwonen: het meisje Elsje (Els Dottermans) die haar moeder in een bombardement heeft verloren en haar vader Raymond (Jan Decler).

Dit laatste personage is al vroeg in het verhaal aanwezig, maar bijna onopgemerkt: het is meesterlijk in het dramatisch gebeuren ondergeschoven en zal uiteindelijk, zonder vedette-allures, een belangrijke rol gaan spelen (Jan Decler: „Ik heb nooit geweten wat ik aan het opnemen was. Nu ik de samenhang zie, word ik er stil van. Ik kon niet vermoeden dat het zó goed zou worden”).

Het boek

Het scenario voor „Klein Londen, Klein Berlijn” is door Willy Van Poucke uitgewerkt tot een roman. Een levensecht verhaal over Vlaamse mensen, geprangd tussen liefde en haat, tussen hoop en wanhoop. De geschiedenis van Vlaamse families onder de oorlog, in een dorp waar de grote oorlog aan voorbijging, maar waar kleine mensen voor het leven worden getroffen. Men kan er (hen) op onze dagen nog horen over vertellen. Het boek (392 blz.) is verkrijgbaar in de boekhandel of door storting van 595 frank op pr. 000-0074040-29 van de BRT, met vermelding van de titel.

De bijzondere dramatische zesde aflevering wordt in november voorgesteld op de DAVID-konferentie van de kleine televisielanden in Luik. Bij de uitreiking van de Nike-prijs gevraagd of het DAVID-initiatief niet een gelegenheid is om via de RTBf ook eens een paar Vlaamse produkties uit te zenden (zoals b.v. deze nieuwe serie of de herwerkte *Adriaan Brouwer*-reeks die van een Franse jury ooit de publieksprijs kreeg) antwoordde ons Robert Stéphane, administrateur-generaal van de RTBf: „Ach ja, wie weet: na de Sovjet-week en de Week van de Vrouw, nu ook een Vlaamse Week — het zou geen slecht idee zijn...” (HDJ)

Herkenbaar

Scenarist Rudi Geldhof, die uit persoonlijke familie-ervaring heeft geschreven, bouwde zijn drama op tegenstellingen. Maar niet zwart-wit: het zijn levende mensen en dus is niets en niemand simplistisch. Hij laat zijn personages evolueren: de Cana-

dees, wiens flierefluiterig leventje een diepmenselijk aksent krijgt, of de pijnlijk geslagen jonge vrouw Margriet die zich gaat inzetten voor een zaak. Het hele dorp krijgt bovendien kleur door volkstypes als de oude zwerver (Jef Burm) of de acteur Max Schnur in wie wij een onvervalste „zereloper“ te zien krijgen. De vertolking van al deze personages, groot en klein, is levensecht.

Geholpen door zijn trouwe, onvolprezen cameraman Jos Van Schoor heeft regisseur Dré Poppe een levensecht, ronduit realistisch beeld geschilderd van leven en mensen in een oorlogsdorp.

Traditioneel, konventioneel werk, maar ijzersterk door de herkenbaarheid en de tragiek die de kleine, vaak nauwelijks begrijpende mensen overstijgt. Met zijn ervaring en vakkennis heeft hij vanuit het scenario sterke scènes opgebouwd, die „Klein Londen, Klein Berlijn“ na een paar afleveringen bij het Vlaamse kijkpubliek tot dé gebeurtenis van het jaar zullen maken.

Voor Dré Poppe is het een afscheid: het was zijn laatste regieopdracht bij de BRT-televisie. Nu zijn „oorlog“ gedaan is, mag hij nog vele gelukkige jaren rusten in vrede, terugdenkend aan zoveel indrukwekkende dramaproducties die onze televisie-avonden zinrijk hebben gevuld.

Huib DEJONGHE

Paul Cammermans als de Canadees Charley: sterk karakter... (foto brt)

De tv-David is niet bang voor Goliath

CAPRI — „Wij willen niet weten van een audiovisueel Yalta-akkoord tussen Murdoch, Maxwell en Berlusconi”, zegt RTBF-hoofd Robert Stéphane. „Naast het openen van de grenzen, moet een milieuvriendelijk verkeer worden uitgebouwd tussen de openbare en de commerciële televisie, tussen televisie en film.” Op de Prix Italia-konferentie over Film en Televisie (Wie is David, wie is Goliath?) pleit Stéphane voor samenwerking tussen alle betrokkenen. Hij is een van de weinige managers van de openbare omroep, die samenwerking met privégroepen niet schuwt: kan je hen niet verslaan, werk dan samen. Zopas heeft hij op de jaarlijkse RTBF-perskonferentie zijn pleidooi herhaald.

Europese omroep in beweging

Samenwerking zoeken alvast de openbare omroepen van de kleine landen. Zij hebben zich verenigd in de DAVID-groep (Development of an AudioVisual Identity for Europe). BRT-baas Cas Goossens is er de voorzitter van. Twaalf landen, van Skandinavië tot Portugal, hebben zich gegroepeerd in een soepele en pragmatische structuur, waarvan het sekretariaat berust bij BRT-RTBF te Brussel. In november komen zij in Luik mekaars produkten bekijken. Aanleiding tot uitwisseling en coproducties en onderlinge kostenbesparing. Onderliggende motivering: het verdedigen en bewaren van de eigen kulturele identiteit, een rijkdom die in Europa het sterkst door de minoriteiten wordt verzekerd.

Murdoch

De Europese Gemeenschap helpt financieel, o.m. door betaling van voettitels. David is echt niet bang voor Goliath.

organizatoren, die hun reclame-sponsors een grotere verspreiding kunnen waarborgen.

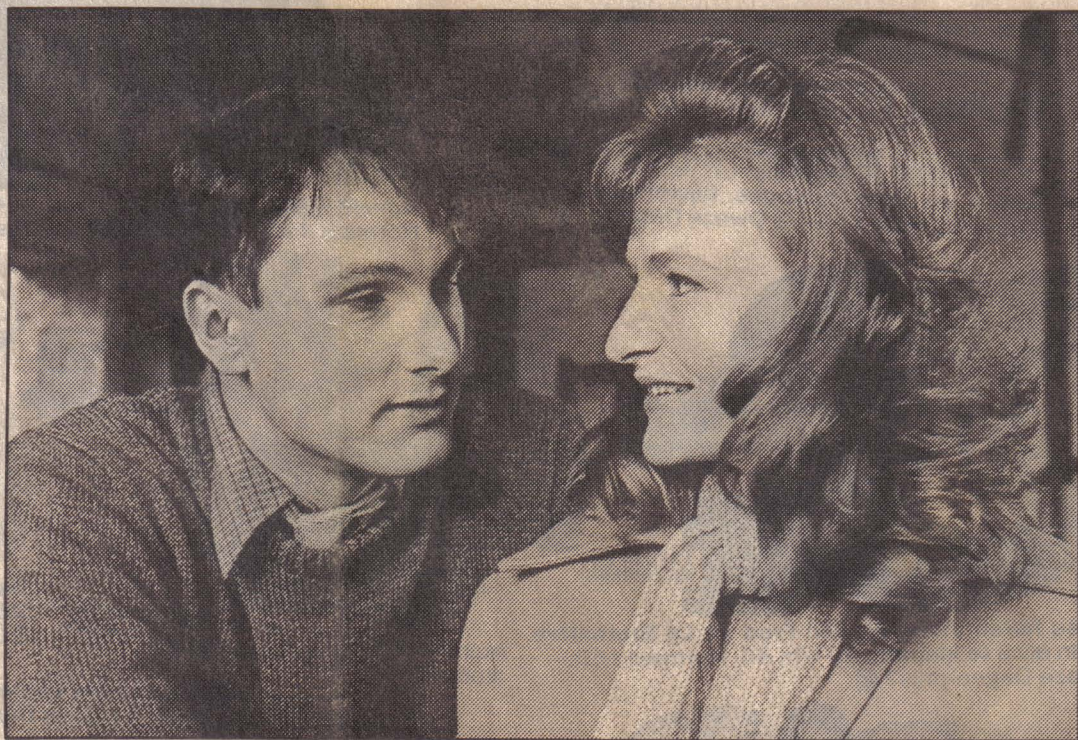
Een tijdlang al is een Europese groep voor coproducties werkzaam. In de ECA (European Coproduction Association) hebben de openbare omroepen Antenne 2, Channel 4, ORF (Oostenrijk), RAI, RTVE (Ierland), SRG (Zwitserland) en ZDF zich verenigd voor het gezamenlijk maken van grote producties. Over een paar weken stellen zij tijdens de videomarkt MIPCOM in Cannes hun eerste gezamenlijke produkten voor.

Op het Capri-kongres zijn vragen gerezen over de waarde van hun producties, vooral inzake drama: vaak gaat het om een duur allegaartje, met in-

breng (vooral acteurs) uit verscheidene landen, waardoor een eigen kulturele identiteit verloren gaat. De samenwerking wordt in elk geval tenzeerste aanbevolen voor het produceren van programma's op documentair-wetenschappelijk vlak.

Muziek

Aan de muziek-werkgroep van de Europese Radio Unie werd op Capri het ZDF-project Musikkanal voorgesteld: met medewerking van de Europese omroepen, elke avond over heel Europa gezamenlijk kijken en luisteren naar muzikale programma's (in wezen een oud BBC-plan). De ZDF-woordvoerder rond dit project luisterde

Straks op de BRT-televisie: de Vlaamse oorlogsserie „Klein Londen, Klein Berlijn”: eigen identiteit in het audiovisuele Europese landschap. (Foto BRT)

achteraf in privékring even ver-
rast als geïnteresseerd naar ge-
gevens over Euroconcerto. Dit
is een uit het brein van Jan
Briers (en het Festival van
Vlaanderen) ontsproten projekt
voor samenwerking tussen zo-
wel muziekfestivals als Europe-
se omroepen. Met de onderlin-
ge inbreng worden bv. grote
orkesten opnieuw betaalbaar.
Er is nu al een enorme respons
uit verscheidene buitenlandse
hoeken. Samenwerking met
het geplande Musikkanal lijkt
hier voor de hand liggend.

Daags voor op 9 juni van dit
jaar in Antwerpen de DAVID-
groep werd gesticht, werd de
(voortaan jaarlijkse) AECTV-
prijs gecreëerd: de prijs van het
Jaar van Film en Televisie, be-
stemd voor een „model“ dat de
Europese televisie-kreatie tot
voorbeeld kan dienen. Die prijs
werd op Capri uitgereikt aan
ZDF-producer Eckart Stein,
schepper van het beroemde Das
kleine Fernsehspiel, waar o.m.
de grootste Duitse filmmakers
hun eerste voedingsbodem
hebben gevonden.

Nederland en Vlaanderen in-
tussen zoeken mekaar binnen
de eigen taalgemeenschap en
kulturele identiteit. Niet enkel
voor documentaire films rond
het gemeenschappelijk kultu-
reel erfgoed of het dagelijkse
leven van nu, maar ook voor bv.
een drama als „Zonderlinge
Zielen“ — coproductie tussen
BRT en NOS — zonder twijfel
de morele overwinnaar van de
jongste Prix Italia, waar het
mede door een onhandige jury-
voorzitter een prijs miste.

Film

Omroepen aller landen, ver-
enigt u. De slogan is niet louter
ironisch bedoeld: er wordt aan

gewerkt. En de film? BBC-me-
dewerker Peter Ibbotson stelt
onomwonden dat televisie de
beste vriend is van de film: er is
steeds grotere nood aan (nieu-
we) films voor het kleine
scherm, televisie toont filmpro-
dukties die wellicht nooit de
zaal halen en betaalt mee be-
langrijk artistiek werk, oude
films worden uit het archief
gehaald, filmrubrieken ontlen-
den kritisch het filmwerk én
televisie biedt filmtalent kan-
sen om zich te ontwikkelen.

De Europese openbare om-
roep zoekt zijn weg in het met
wolfijzers belegen audiovisue-
le landschap. De toekomst is
niet hopeloos. Zeker niet waar
de overheid haar sociaal-kultu-
rele opdracht even sterk ter
harte neemt als het uitbouwen
van commerciële televisie. De
film heeft door de komst van
de televisie harde klappen ge-
kregen. Het is begrijpelijk
maar fout, dat de filmwereld
als een vorm van „wiedergut-
machung“ alle heil gaat opeis-
en bij de televisie. Het Jaar
van de Film en de Televisie
kan van dit niet van eigenbe-
lang gespeend lobby-werk dan
wel het resultaat zijn, het mag
niet doen vergeten dat het om
twee verschillende media gaat.
De film moet met voldoende
zelfrespekt als kunstvorm
zichzelf blijven. Televisie moet
als videomedium zijn eigen
weg uitbouwen. Waar het kan
mét, waar het moet zonder
film. Filmproductie in televisie
is er niet om het filmbedrijf te
redden, maar om met de film
als hulpmiddel, de eigen op-
dracht uit te voeren. Artistieke
zowel als financiële wisselwer-
king moet hierbij perfect mo-
gelijk zijn.

Huib DEJONGHE

„Die naïeve Vlamingen,

daar ben

ik ontzettend

triest van geworden”

Gesprek met Rudy Geldhof,

schrijver van „Klein Londen, Klein Berlijn”

BRUSSEL — „Ik heb als knaap altijd gedacht dat onder de oorlog iedereen wit was geweest en tégen de Duitse bezetter. Bij het onderzoek naar stof voor deze serie trof het mij dat, zeker in de wereld van de schrijvers, bijna iedereen ergens een verre oom heeft gehad, die fout is geweest. Dat intrigeerde mij. Al zoekend ben ik tot nieuwe inzichten gekomen. De BRT-serie „Klein Londen, Klein Berlijn” gaat dus niet alweer over dappere weerstand of over te harde repressie. Mijn vertrekpunt en benadering is anders. De kollaboratie zowel als het verzet, ik ben het minder zwart-wit gaan bekijken.” Aldus Rudy Geldhof (46), schrijver van de op zondagavond lopende serie, waarin Vlaanderen een stukje oorlogsverleden kan herkennen.

Twee afleveringen hebben wij nu gezien. De personages staan al wat scherper getekend, al lijkt het uiterlijk nog wat op de oubollige Vlaamse serie. Met sterke, minder geslaagde vertolkingen, met een tikje amateuristische typering, met dramatische situaties die een tweede visie niet altijd verdragen, of met bijvoorbeeld acteurs als Cammermans wiens dialogen soms storend onverstaanbaar blijken. Dat wordt gaandeweg beter.

Rudy Geldhof: „Van de BRT kreeg ik de opdracht een roman te bewerken. Een Vlaamse kroniek, van voor 14-18 tot in de jaren zeventig. De enige periode die mij er echt in boeide was die van de tweede wereldoorlog. Ik heb voorgesteld de oorlogskroniek van

mijn eigen familie te schrijven. Na het lezen van de samenvatting ging de BRT akkoord”.

Familie

Er steekt, na al die verhalen, onvermijdelijk een stuk familie-ervaring in. Uw vader bijvoorbeeld was ook leerlooier, net als de „Canadees”. Een vrolijke man, maar toch een beetje triest als personage.

„Charley met zijn leerlooierij, dat is voor een stuk mijn vader. Dat wil zeggen, mijn grootvader langs moeders kant kwam uit Canada en mijn vader had een leerlooierij. Het personage heeft veel van vaders karakter: een Uilenspiegelfiguur, leerlooier met eigen zaak, een grote auto, een beetje spelend door het leven, het soort mens dat er in slaagt niet alleen de anderen maar ook zichzelf zijn eigen leugentjes wijs te maken. Dat is vaker het geval met personages in mijn stukken. Een man die eigenlijk niet echt geslaagd is: niet bij de vrouwen (mijn vader was geen rokkenjager), niet helemaal in zaken, niet echt met zijn kinderen, ook niet als avonturier. Eenvoudige mensen kan hij evenwel gemakkelijk inpalmen met zijn charme. Tragisch zou ik hem niet noemen, maar intelligente mensen vinden hem toch maar een zielepoot. En toch is hij een hoofdpersonage: sterk genoeg als tegengewicht voor Hilda. Zij mét en hij tegen de Duitsers — ik misleid in mijn stukken het publiek vaker met een personage, dat uiteindelijk anders, ernstiger en dieper, uitpakt.”

De zeven afleveringen van „Klein Londen, Klein Berlijn” stoelen voor een stuk op de tegenstelling wit-zwart, vertegenwoordigd door de twee wijken in een dorp: het Dorp en het Veld. Ook dát komt uit de werkelijkheid.

„Dat is in mijn streek dus. Knesselare als Klein Londen en Maldegem-Ursel als Klein Berlijn. Vanzelfspre-

kend was de werkelijkheid niet zo simplistisch. Mijn verhaal trouwens ook niet. Er zijn zoveel uiteenlopende (klein)menselijke motieven, zowel bij de kollaboratie als bij het verzet”.

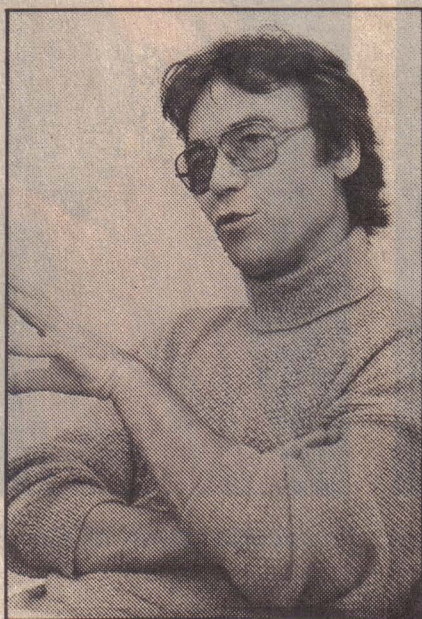
Heimatdrama

Waarbij het toch weer de tekening lijkt van een Vlaams dorp. Een beetje Paradijsvogels en net niet Zichem. Al de bekende types, met de overbekende acteurs. Het ouderwetse Vlaanderen dus.

„Het moest alvast een beetje natuurgetrouw zijn. Maar ik denk dat ik na de eerste paar afleveringen al snel dat „typisch Vlaamse” verlaat. De Canadees Charley lijkt mij trouwens niet zo een overbekend personage. Raymond ook niet. En ik denk dat Hilda ook een beetje anders en dieper is dan het zoveelste oppervlakkige volkstype. En er is nóg iets. Ik heb grote bewondering gehad voor de Duitse serie „Heimat”. Dat was prachtig, die sfeer. Maar ook fragmentarisch: gebaseerd, zoals bekend, op anekdoten van mensen uit de streek. In mijn serie teken ik een psychologische evolutie, groeiend naar een climax, afgerond met een dramatisch slot. Alles rond dezelfde personages, die door de oorlog worden beïnvloed.

En laat u vooral door die Vlaamse types niet misleiden: zoals in mijn stukken, gebeurt er onverwacht iets mee. Naast de hoofdpersonages — de Canadees, Hilda, Margriet, Raymond, Mark — wordt de pastoor met zijn verspertje en zijn wijntje echt iemand die daden stelt, banjospeler Jef Burm en „zereloper” Max Schnur worden door de oorlog plotseling iemand die iets betekent voor anderen. En Liesje dat achter de soldaten loopt, dat eindigt tragisch. Ik heb er een beetje heimelijk plezier in, voor de kijker de schijn van onbenullige, kleurrijke volkstypes op te houden en er dan mensen van te maken.”

De eerste afleveringen weken niet

Rudy Geldhof: ik heb het een beetje van mijn vader, de Canadees... (Foto Eric Peustjens)

door Huib Dejonghe

sterk af van wat de televisie traditioneel toont, ook al voelt men onderhuids de spanning. Het loopt nogal traag.

„Het leven in een ouderwets Vlaams dorp loopt inderdaad niet in blitztempo. Maar traag? Weet u dat ik in de eerste aflevering al moest evolueren van verliefd worden tot zwanger-zijn, van de tijd vóór de Vlaamse Kermis op 10 maart tot de huwelijksdag op 9 mei? De dagen gaan daar traag, maar in één uur moest er verschrikkelijk veel gebeuren. Daarom die Vlaamse Kermis, waarin ik de situatie in het dorp kon tekenen en het huwelijksfeest waarmee ik enkele personages en hun onderlinge verhouding snel kon neerzetten. De oorlog zal de lont

steken aan veel van wat tussen mensen smeult.”

Achter de anekdotische schijn van „Klein Londen, Klein Berlijn” schuilt duidelijk een diepere betekenis. U zei toch dat u een diepere kijk had gekregen. U bent er sterk bij betrokken. Hebt u er ook een boodschap in verborgen?

„Ik houd niet van schrijvers die zeggen dat zij helemaal geen boodschap hebben. Ook ik wil vooral een verhaal vertellen dat mensen interesseert, omdat zij er iets in herkennen, dát wel. Maar ik moet eerlijk blijven met mezelf, ik kan mezelf niet wegstoppen. Net als mijn vader werd ik door iets even sterk getroffen als hijzelf: u hebt het in de tweede aflevering kunnen zien, hoe hij verbijsterd rond zich kijkt en merkt hoe snel de mensen vriendschap sluiten met de bezetter. Mijn vader heeft nooit voor de Duitse ledercentrale willen werken. Hij heeft zich een beetje gered met schapevellen. Op eigen initiatief en niet op voorstel van Margriet, zoals in het verhaal — maar Margriet, daar steekt iets in van mijn moeder.

Ik heb over dit alles met veel mensen gesproken tijdens mijn voorbereidend studiewerk. Ook met mensen die fout zijn geweest. Mensen als Hilda, wier zoon uit idealisme naar het Oostfront gaat en die de gruwelverhalen van haar teruggekeerde zoon niet eens wil geloven. Naïeve Vlamingen die zich door de Duitsers laten misleiden. Ik heb prachtige, ontroerende verhalen beluisterd. En dan kom je aan de voordeur en dan hoor je die Vlaamse mensen, na al die pijnlijke ontroering, plotseling zeggen: weet u wat eigenlijk de grootste misdaad van Hitler is geweest? Dat hij de oorlog verloren heeft! Zij hebben er dus niets van begrepen. Ik ben daar onzettend triest van geworden. In die zin is Hilda een beetje mijn hoofdfiguur, als symbool voor sommige Vlamingen. Zouden zij nu eindelijk eens gaan nadenken?”

**Geldhof
maakt een
oorlogsfeuilleton**

Het wordt nog even wachten voor „Klein Londen, Klein Berlijn” in de reeks Made in Vlaanderen op het scherm komt, want de uitzending wordt gepland voor begin 1988. Toch ging verslaggever Willy De Buck al even praten met Rudy Geldhof, de scenarist van het feuilleton over de oorlogsjaren in het Meetjesland. Een monsteronderneming naar BRT-normen met 130 draaidagen en een budget tussen de 60 en de 70 miljoen. (Foto M. Hendryckx)

Rudy Geldhof: „De reeks wordt grijs: voor de zwarten zal ze te wit zijn en voor de witten te zwart.” (Foto's Michiel Hendryckx)

„Als ik in Knesselare kom wordt ik wat scheef bekeken”, zegt Rudy Geldhof. „De mensen zijn er niet helemaal gerust in. Ze vrezen dat ik een inkwisi-tiereeks zal maken over al wie tijdens de oorlogsjaren wat mispeuterd heeft. Met naam en toenaam. Maar „Klein Londen, Klein Berlijn” zal daar ver afstaan. Mijn enige bedoeling is een boeiend feuilleton te maken met psychologische diepgang zonder geweld te doen aan de historische werkelijkheid. Akkoord, er zullen herkenbare toestanden in voorkomen – ik moet toch ergens mijn inspiratie halen – en de hele sfeer moet die van de oorlogsjaren in het Meetjesland benaderen, maar een gedramatiseerde documentaire wordt het niet.”

Het wordt nog even wachten voor „Klein Londen, Klein Berlijn” in de reeks *Made in Vlaanderen* op het scherm komt, want de uitzending wordt gepland voor begin 1988. Een monsteronderneming naar BRT-normen met 130 draaidagen en een budget tussen de 60 en de 70 miljoen. Dat kan men daar niet ieder jaar vrijmaken en Geldhof weet dan ook dat het een wat riskante onderneming wordt die zijn carrière als tv-scenarist kan maken of breken.

Al heeft hij wel voldoende ervaring en een bijna blindelings vertrouwen in regisseur Dré Poppe. Geldhof tekende ondermeer voor de tv-bewerkingen van „Lente” en „Tantes” van Cyriel Buysse en schreef reeds een twaalfstal toneelstukken waarvan „Het souper” en „De vrije madam” op het scherm kwamen. Maar „Klein Londen, Klein Berlijn” wordt zijn eerste eigen werk dat hij specifiek voor tv schreef.

„De Tweede Wereldoorlog is mede door het historisch werk van Maurice De Wilde en de Duitse serie *De Heimat* opnieuw graag geziene tv-stof”, zegt Geldhof. „De BRT dacht aanvankelijk daarop in te pikken met de bewerking van een bestaande roman, maar ik vroeg en kreeg de kans een origineel werk te maken. Ik heb me deels gebazeerd op bestaande feiten: Knesselare was tijdens de oorlogsjaren een verzetsnest en werd in de streek het kleine Londen genoemd; terwijl het naburige Maldegem en Ursel omwille van de kollaboratiekernen als klein Berlijn gebrandmerkt werden. Ook voor de hoofdfiguren nam ik elementen uit de lokale toestanden of mijn eigen familie.”

„Maar verder gaat de vergelijking niet op. Het is geen echt autobiografisch werk of een stuk plaatselijke geschiedschrijving. De kontekst waarin die basiselementen geplaatst worden is volledig anders. In de streek zal men misschien sommige zaken herkennen, maar er echt namen of plaatsen op kleven zal niet kunnen. Eigenlijk kon het stuk zich gelijk waar in Vlaanderen afgespeeld hebben: elk dorp had in de oorlog zijn klein Londen en klein Berlijn.”

Rudy Geldhof maakt oorlogsfeuilleton

„Klein Londen, Klein Berlijn”: oorlogsjaren in het Meetjesland.

DOOR WILLY DE BUCK

„Elk dorp had een klein Londen, een klein Berlijn”

Canadees

De reeks toont de oorlogservaringen van een viertal families van bij de mobilisatie tot de bevrijding, in een dorp dat door de oorlog de reeds bestaande tegenstellingen ziet verdiepen, zowel in de sociale verhoudingen als binnen bepaalde families. Enerzijds is er de „Plaats” met de burgerij waarin enkele vooraanstaande figuren vanuit hun Vlaams-nationalisme voor het Duitse kamp kiezen, anderzijds is er het meer volkse „Veld” waar de smokkelaars zich aan God noch gebod houden en waar het verzet zijn aanhang vindt. Centrale figuur is ene Charlie Sierens (Paul Cammermans) — een compilatie van Geldhofs eigen grootvader en vader — die op het Veld een oude leerlooierij leidt en omwille van enkele jaartjes werk in Canada de Canadees genoemd wordt en sterk Anglofiel geörienteerd is.

De vrouwelijke hoofdrol wordt vertolkt door Ilse Uitterlinden, die als Margriet aanvankelijk gehuwd is met Charlies jongste zoon maar die wankele relatie op de klippen ziet lopen wanneer haar man in Duitsland gaat werken. Margriet knoopt een verhouding aan met een verzetsstrijder en ontwikkelt zich met de jaren van een onderdanige vrouw midden een mannenwereld tot een zelfbewuste vrouw die resoluut de leiding van de leerlooierij in handen neemt.

Op de Plaats woont Hilda (Hilde Uitterlinden), gehuwd met de oudste zoon van Charlie maar een overtuigde Vlaams-nationaliste die met open armen het Duitse Kommandantur in haar woning laat inkwartieren. Waarmee de tegenstelling tussen wit en zwart kort geschetst is.

„In oorlogstermen zal de serie „grijs” zijn”, zegt Geldhof. „Ik heb geprobeerd de tegenstelling tussen zwarten en witten zo genuanceerd mogelijk weer te geven en ik weet nu al dat dat niet in dank aanvaard zal worden. Voor de witten zal de serie te zwart zijn en voor de zwarten te wit. Mij ging het echter om de manier waarop de mensen tot de verschillende vormen van kollaboratie en verzet kwamen.”

„Zo is er het voorbeeld van de knecht uit de leerlooierij die zijn werk kwijt geraakt omdat hij het er niet eens mee is dat zijn baas voor de Duitse ledercentrale werkt, hoewel dat niets met kollaboratie te zien had. De knecht raakt als werkloze aan lager wal, pleegt een diefstal en wordt voor de keuze geplaatst: of de gevangenis in of als „stokchampetter” de Duitse militaire installaties helpen bewaken. De man kiest voor het laatste en verdient daar zo goed aan dat hij nog meer geld „voelt” en een echte kollaborateur wordt. Niet uit overtuiging maar door de omstandigheden.”

„Dat is maar één voorbeeld. In de reeks probeer ik zoveel mogelijk facetten van de kollaboratie te tonen. Zowel de kollaboratie van de kleine man die uit noodzaak en armoede meewerkt en daarvoor achteraf zwaar aangepakt werd als de gewapende kollaboratie, de Oostfronters en de Vlaamsgezinden. Hetzelfde voor het verzet: de echte verzetsstrijders, de mensen die uit patriotisme handelden, de oudstrijders en de mensen die getekend uit de Eerste Wereldoorlog kwamen en daar een haat voor al wat Duits was aan overhielden en ten slotte ook de verzetslui van het laatste uur: de opportunisten die vier jaar lang de kat uit de boom gekeken hebben en die de laatste weken plots de held gingen uithangen.”

Wrang

„Dan heb je ook nog figuren als Charlie die geen echte verzetsdaden pleegt, maar als een soort Uilenspiegel elke gelegenheid te baat neemt om de Duitsers te pesten. Voor hem is dat een vorm van overleven zonder gezichtsverlies.”

Ook van de Duitsers probeer ik een zo genuanceerd mogelijk beeld op te hangen. Knesselare en omgeving heeft veel Duitsers moeten inkwartieren en dat is een dankbaar gegeven om te tonen hoe verschillend soms op die Duitse aanwezigheid gereageerd werd. In sommige families groeide gaandeweg een zekere vriendschap tussen de gastheren en de logees. Dat is een logische evolutie als je zolang samen hetzelfde dak moet delen, maar tegelijk durfde niemand met die vriendschap openlijk naar buiten komen. Anderzijds had je dan mensen als Charlie die liever de hielen dan het aangezicht van de Duitsers zagen. De Duitsers zelf gedroegen zich over het algemeen zeer gedisciplineerd. Eigenlijk waren ze zelfs bang, want hun gastheer moest alleen nog maar dreigen zijn beklag te maken bij hun overste of ze bonden al in. In feite hadden de gastheren heel wat macht over de Duitsers.”

Het zevendelig feuilleton eindigt met de bevrijding en de eerste tekenen van repressie: „De repressie zelf is er niet meer bij, maar ik toon wel waarop de furie van de witte brigadisten van het laatste uur zal uitdraaien. De slotscène is trouwens wat wrang en illustreert de verscheurtheid in het dorp en in sommige families. Het eerste wat de Engelsen deden wanneer ze in Knesselare en ook elders aankwamen was een dansfeest bouwen: „Let's give a ball”. En terwijl ze bij Charly de overwinning vierden, staat Charlie zelf aan het graf van zijn zoon die als zwarte geëxecuteerd werd.”

Zevendelige serie „Klein Londen, Klein Berlijn” volgend jaar op het scherm

Hoe de oorlog een klein Vlaams dorp verscheurt

BAZEL – Het is oorlog en het regent in De Polder van Bazel-Kruibeke. De oorlog is verzonnen, maar de regen is echt. Tussen het natte gebladerte van een bos staat kineast Jos Van Schoor loerend door een lens te wachten. Een paar meter verder monstert televisieregisseur Dré Poppe het beeld dat langzaam wordt opgebouwd. Door een bosdreef, een licht-modderige veldweg eigenlijk in een door God begenadigd stukje Vlaams natuurschoon dat nooit door elektronische media is geschonden, moet een boerakar voorbij de camera rijden. Het zware paard herhaalt drie, vier keer gewillig hetzelfde maneuver, nadat assistenten, figuranten en acteurs de kar iedere keer hebben teruggeduwd en acteur Jan Declair telkens weer het zwengelhout met zich mee draagt. Waarna hij boven op de kar gaat zitten als een verbeterd, bittere dorpsman in een blauwe schort. Naast hem liggen de lijken van Belgische soldaten. Het is tóch oorlog in Bazel en een klein Vlaams dorp wordt genadeloos uiteengereten tot Klein Londen en Klein Berlijn.

Burgemeester dreigt met fysisch geweld

„Indien minister Olivier ooit zijn dreiging uitvoert om het unieke landschap van De Polder, hier in Bazel-Kruibeke, om te vormen tot een overstromingsbied en aldus een lidteken te slaan in het Vlaamse natuurschoon, dan zal ik alle middelen gebruiken om dit te verhinderen, desnoods ook fysisch geweld.”

Het zijn verrassende woorden in de mond van een Vlaams burgemeester. Maar op de ontvangst die in Bazel-Kruibeke werd georganiseerd om de BRT-ploeg te danken omdat daar voor de serie „Klein Londen-Klein Berlijn” werd gefilmd, maakt burgemeester Denert er een erezaak van, het ongerepte natuurschoon met hart en ziel te verdedigen. Dit stukje polderlandschap werd voor de BRT ontdekt door opnameleider Hubert Pouliart, die het hele Waasland heeft verkend. Een ongewoon gaaf landschap, maar daarom niet weer een serie met veel mooie beeldjes van het toch zo schone Vlaanderen, zegt regisseur Dré Poppe. Zo mooi als het in werkelijkheid is, kan de televisie het trouwens toch nooit tonen. (HDJ)

Het is maar televisie, maar het moet toch echt zijn. Voor de BRT heeft de Vlaamse auteur Rudi Geldhof een verhaal geschreven zoals Vlaamse schrijvers er de afgelopen veertig jaar honderden hadden kunnen optekenen. Niet verzinnen, maar optekenen. Want zoals Geldhof het heeft geschreven, zo is het in honderden plaatsen ook echt gebeurd. Met honderdmaal dezelfde Vlaamse mensen, in honderdmaal dezelfde situatie. Het kan goede televisie zijn, maar het moet vooral écht zijn. En herkenbaar. Met mensen van bij ons.

Voor Rudi Geldhof, momenteel al weer doende met de moorden van Beernem (vooral die van 1926, die het meest ophef heeft gemaakt) is de stof vinden niet zo erg moeilijk. Beernem is vlak bij zijn huis en hij kent de mensen daar. Wie met de situatie vertrouwd is (en weet dat op het kleine vliegveld van Ursel en bijvoorbeeld niet dat van Egem, Italianen zijn geweest) zal zijn

buurt van Maldegem-Knesselare herkennen in het verhaal dat hij over een Vlaams dorp in Vlaanderen onder de tweede wereldoorlog, heeft geschreven. En dat hij „Klein Londen, Klein Berlijn” heeft genoemd.

Spanningen

De plaats doet er eigenlijk weinig toe, evenmin als het feit dat de opnamen voor een stuk in Bazel-Kruibeke worden gedraaid. En op vele andere plaatsen in het mooie Vlaamse land, waar het stille natuurschoon al zo vaak onderhuidse spanningen heeft verborgen. Spanningen tussen De Plaats en Het Veld. De mensen van rond de dorpstoren en die van te lande. In de zevendelige serie wordt dat door de oorlog Klein Londen tegen Klein Berlijn. Hij heeft er zijn drama-serie naar genoemd. — „Oorlogstoestanden in een groot Vlaams dorp, zo kan je het verhaal het best omschrijven” zegt regisseur Dré Poppe, die deze uitzonderlijk grote op-

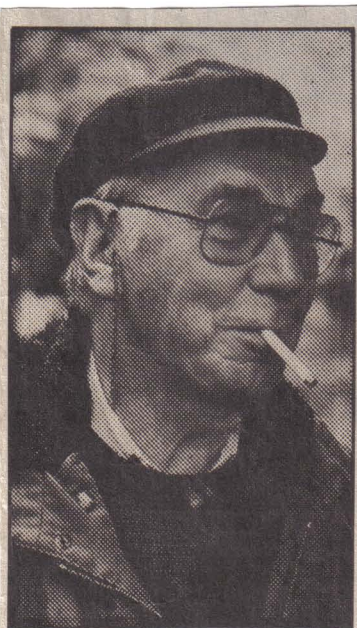
dracht een beetje ziet als een bekroning van een carrière, nu over enkele weken de officiële pensioentijd administratief is aangebroken. „Zij konden er moeilijk een jongere voor nemen: ik heb het met eigen ogen gezien en meegemaakt. Ik versta het allemaal zo goed. Geldhof heeft zich geïnspireerd op zijn eigen omgeving, maar het had bijna overal elders in Vlaanderen kunnen zijn. Het drama van mensen die buiten hun wil in allerlei gebeurtenissen worden betrokken. Die met de oorlog te maken hebben zonder het eigenlijk te willen. Een verhaal zonder politieke bedoeling. Uitsluitend het beschrijven van familierelaties die door de oorlog worden verscheurd, van mensen die mekaar gaan haten zonder het eigenlijk te willen, van een dorp dat in twee kampen wordt verdeeld.”

Het is duidelijk dat Dré Poppe door het scenario van Geldhof gegrepen is. Geen mens die het heeft zien gebeuren die er onverschillig kan voor blijven, hoe de oorlog het dorp schijnbaar nauwelijks raakt en hoe mensen er toch aan kapotgaan. De sfeer van de prachtige Duitse serie

„Heimat”, die zo ver boven veel andere Duitse oorlogsdrama's uitstak, omdat het over gewone mensen ging. En niet over grote principes of ideeën of helden.

Verzet

Na een paar opnamen krijgt de hele natte meute de zegen van kineast Jos Van Schoor, een van die reuzen van de Vlaamse beeldindustrie, die achter de camera stond van ontelbaar vele BRT-producties, zonder dewelke in dit kleine land van beeldindustrie nooit sprake zou zijn geweest. Uren in de regen werken, het heeft hem nooit iets gedaan. Men moet het kunnen in het natte Vlaamse Hollywood, waar de zon altijd op de verkeerde momenten schijnt. Nog dezelfde middag verhuist de cameraploeg naar een ander stukje veld, waar in de eerste dagen van de oorlog van mei 1940, een stukje oorlogsdrama tot aan dit einde van de wereld is verloren gelopen. De eenzaam Raymond (Jan Declair) heeft zijn vrouw verloren en zijn huis zien afbranden en vanmiddag heeft hij de lijken van een paar Belgische soldaten gevonden. Het roept verzet op in een man die nooit

Regisseur Dré Poppe: ik heb het allemaal met eigen ogen zien gebeuren.

iemand kwaad heeft gedaan. Hij zal een weerstander worden van het eerste uur.

Jan Declair: „Het is een dankbaar, maar moeilijk personage. Ik vind hem eigenlijk een beetje te braaf. Té goed om waar te zijn, eigenlijk. Maar daar doen wij wel wat aan, wij hebben er al met regisseur Poppe over gesproken. Het is namelijk de vraag of hij uit vaderlandsliefde bij de weerstand is gekomen, dan wel uit een gevoel van wraak omdat hij zelf getroffen is. Misschien zal het vooral dat laatste zijn. Hij is een fundamenteel rechtschapen man, die tegen de Duitsers is omdat hij geen onrechtvaardigheid kan verdragen, maar die evengoed tekeer gaat tegen de weerstanders van het laatste uur die bij de bevrijding grote sier maken en zich als beesten gedragen. Alleen, hij moet niet ál te braaf zijn, hij is ten slotte ook maar een mens. Ik wil hem zo levensrecht mogelijk, zoals dit hele drama dat uit het leven is gegrepen

Kineast Jos Van Schoor achter de camera: het regent zo vaak in Vlaanderen...

indien ik alle verhalen mag geloven."

„Canadees”

De serie komt niet voor het najaar van 1988 op het scherm. Het is vandaag de 91ste draaidag en er staan er in totaal 134 op het papier van productie-assistente Myriam De Lille, die van producer Winnie Enghien het budget voor lopende kosten met figuranten en voor zoveel onvoorziene dingen, met mond-

jesmaat krijgt toegemeten. Zeven uur televisie, met 54 acteurs, het blijft hard werken met weinig geld. Maar eigen Vlaamse producties zijn bij het eigen publiek het meest geliefd.

Nog even wachten dus, maar inmiddels toch even vertellen dat centraal in het verhaal een personage staat dat Charley heet, maar dat door iedereen „de Canadees” wordt genoemd omdat hij destijds uit Canada is teruggekeerd. Personage dat

Oorlog ergens in Vlaanderen: de vijand is daar en gewone mensen kennen hem niet.

vertolkt wordt door Paul Cammermans, inmiddels door het Dramatisch Gezelschap van de BRT ook al administratief met pensioen gestuurd. Hij heeft twee zonen: Marc (vertolkt door een verrassende nieuweling, Wim Danckaert) die bij hem op de vervallende leerlooierij woont en die op 9 mei 1940, daags voor de oorlog begon, getrouwd is met Margiet (Ilse Uitterlinden). Op de „Plaats” woont de oudste zoon Gerard (Han Rooyaards), getrouwd met Hilda (Hilde Uitterlinden), vanouds een Vlaams-Nationaliste die straks voor Duitsgezind zal doorgaan nadat in haar grote huis de **Kommandantur** is ondergebracht.

De oorlog zal de hele familie én het dorp van mekaar verwijderen, haat aanwakkeren die misschien altijd verborgen aanwezig is geweest. Op Het Veld luisteren zij naar de Engelse radio en groeit de weerstand, op de Plaats leeft men mét de Duitse bezetter. De oorlog zal een wonde slaan die wellicht nooit meer zal helen. Vijf oorlogsjaren, vier seizoenen, 131 draaidagen, het is niet veel in het leven van een mens. Maar er zijn drama's die mensen voor de eeuwigheid tekenen. Vlaanderen kan er duizend verhalen over vertellen.

Huib DEJONGHE

Foto's: Marc CELS

Oorlog in een Vlaams dorp

Zeven zondagavonden na mekaar zendt de BRT-televisie een nieuwe eigen serie uit onder de titel „Klein Londen, Klein Berlijn”. Het is een dramatische evocatie van het leven in een Vlaams dorp onder de oorlog, die in de kleine gemeenschap tot tragische verscheurdheid leidt. Naar een scenario van Rudi Geldhof en onder regie van Dré Poppe werd het een ongewoon realistische serie, waarin Vlaanderen zichzelf kan herkennen. Op de foto een scène met o.m. Ilse Uitterlinden en Jan Declair, twee indrukwekkende hoofdpersonages.

■ Lees ook blz. A8

(Foto Brt)

De oorlog

in een Vlaams dorp

BRUSSEL — In vrijwel elke gemeente in Vlaanderen zijn er clans, groepen, wijken die naast en soms vooral tégen mekaar leven. Er is altijd spanning geweest tussen het Dorp en het Veld. Ook toen vanaf 10 mei 1940 de Duitsers Vlaamse dorpen gingen bezetten. Er zijn wellicht weinig bommen gevallen en niet veel schoten gelost, maar de oorlog en het verblijf van de bezetter hebben diepe wonden geslagen. Het Dorp en het Veld zijn hun eigen oorlog gaan voeren. Het volk van het vrije Veld tegen de Duitsers, de eerbare burgers van het dorp aan de zijde van de bezetter. De oorlog maakt grote mensen klein en misschien vooral kleine mensen groot. Dat is de ondertoon van de dramatische serie die Rudi Geldhof heeft geschreven, die Dré Poppe voor de BRT-televisie heeft geregisseerd en die zeven zondagen na mekaar wordt uitgezonden.

**Klein Londen,
Klein Berlijn:
zeven zondagen
op televisie**

Het boek

Het scenario voor „Klein Londen, Klein Berlijn” is door Willy Van Poucke uitgewerkt tot een roman. Een levensecht verhaal over Vlaamse mensen, geprangd tussen liefde en haat, tussen hoop en wanhoop. De geschiedenis van Vlaamse families onder de oorlog, in een dorp waar de grote oorlog aan voorbijging, maar waar kleine mensen voor het leven worden getroffen. Men kan er (hen) op onze dagen nog horen over vertellen. Het boek (392 blz.) is vanaf nu verkrijgbaar in de boekhandel of door storting van 595 frank op pr. 000-0074040-29 van de BRT, met vermelding van de titel.

De bijzonder dramatische zesde aflevering wordt in november voorgesteld op de DAVID-konferentie van de kleine televisielanden in Luik. Bij de uitreiking van de Nikeprijs gevraagd of het DAVID-initiatief niet een gelegenheid is om via de RTBF ook eens een paar Vlaamse producties uit te zenden (zoals bv. deze nieuwe serie of de herwerkte Adriaan Brouwer-reeks die van een Franse jury ooit de publieksprijs kreeg) antwoordde ons Robert Stéphane, administrateur-generaal van de RTBF: „Ach ja, wie weet: na de Sovjet-week en de Week van de Vrouw, nu ook een Vlaamse Week — het zou geen slecht idee zijn...” (HDJ)

Paul Cammermans als de Canadees Charley: sterk karakter...

Vlaanderen zal zichzelf herkennen. Bijna elk dorp had zijn eigen „klein Londen” waar stiekem tegen de bezetter werd gereageerd en zijn eigen „klein Berlijn” met mensen die om velerlei redenen met de onderdrukker mecheulden. Alleen, een dorp deelt men niet in wit of zwart — en mensen nog minder. De tegenstellingen die door de oorlog werden aangescherpt kregen vaak tragische dimensies, omdat mensen nu eenmaal mensen zijn: hetzij innerlijk verscheurd, hetzij door familie- en andere omstandigheden gedwongen tot wat men niet wil — of tot wat men nooit uit zichzelf had gedurfd.

Uitgaande van ervaringen met zijn eigen ouders, familie en omgeving (Maldegem, Knesselare, Ursel) heeft Rudi Geldhof een zevendelig verhaal geschreven, dat is uitgewerkt tot een van de belangrijkste televisieseries die de BRT-televisie ooit heeft gemaakt. Zijn verhaal roept automatisch herinneringen op aan de onvolprezen Duitse serie „Heimat”. Het peil van dat meesterwerk halen is wellicht een hopeloze uitdaging in Vlaanderen, maar de vergelijking gaat dan ook niet helemaal op.

De Duitse serie was een uit taferelen opgebouwde kroniek rond enkele personages. De Vlaamse serie is uitgewerkt als een heus drama, waarin een heldere, dramatische evolutie plaatsvindt, met personages die een welomlijnd karakter hebben, maar die door het oorlogslot worden geslagen en andere mensen worden. Geldhof heeft er goed aan gedaan, volgens de meest klassieke methode, zijn drama op te bouwen rond twee grote karakters, in een spel dat doorvlochten wordt door andere figuren die de dramatische tegenstelling verdiepen en verrijken — en het verhaal ook.

Tegenstellingen

De twee centrale personages zijn Charley Sierens, bijgenaamd de Canadees (Paul Cammermans) en zijn schoondochter Hilda (Hilde Uitterlinden). De Canadees heeft een vervallen leerlooierij in de wijk Het Veld, leeft als weduwnaar royaal en houdt van alle vrouwen — maar niet van Duitse bezetters. Hilda leidt in het dorp een naaibedrijf, dat met de komst van de Duitsers nog welvarender wordt, vooral nadat in haar grote huis de Kommandatur wordt gevestigd. Charley is de vrijheid, Hilda is de (nieuwe) orde.

Zo eenvoudig liggen de tegenstellingen evenwel niet. Het feit dat Hilda tot

de familie van haar tegenspeler behoort, maakt het al iets moeilijker. Zij is getrouwd met Charley's zoon, Gerard (Hans Royaards), een weldenkende twijfelaar. Bij het begin wordt in de hovingen van Charley voor de gemobilizeerden een Vlaamse kermis gehouden: een sleutelscène, waarin de tegenstellingen tussen Dorp en Veld — tussen vrije jongens en uniformknaapjes — meteen is getekend.

De Canadees heeft nog een andere zoon, Marc (Wim Danckaert) die zijn draai en het gepaste werk niet kan vinden. Hij wordt verliefd op het meisje Margriet (Ilse Uitterlinden) die al snel een kind verwacht. Zij trouwen op 9 mei 1940 en gaan inwonen bij de Canadees. Marc en zijn broer en al de anderen worden dringend opgeroepen.

De Duitsers bezetten het dorp en Charley kan inkwartiering in zijn woning niet beletten. Zo komen de personages tot leven. De broertjes van Margriet, Antoine en Jantje (Dirk Root-hoofd en Ronald Oudmans) komen bij Margriet inwonen. Man en vrouw Meersman (Willy Vandermeulen en Lieve Moorthamer) weten niet dat hun dochter Liesje (Christel Domen) met de soldaten een beetje Lili Marleen gaat spelen en op veel te korte tijd

van meisje tot vrouw wordt, wat uitloopt op een tragische noot.

Intussen komen, als het ware ongemerkt, bij de oude juffrouw Spanoghe (Dora Van de Groen, die zichzelf als personage én als aktrice gaat overstijgen) vluchtelingen inwonen: het meisje Elsje (Els Dottermans) die haar moeder in een bombardement heeft verloren en haar vader Raymond (Jan Declair). Dit laatste personage is al vroeg in het verhaal aanwezig, maar bijna onopgemerkt: het is meesterlijk in het dramatisch gebeuren ondergeschoven en zal uiteindelijk, zonder vedette-allures, een belangrijke rol gaan spelen (Jan Declair: „Ik heb nooit geweten wat ik aan het opnemen was. Nu ik de samenhang zie, word ik er stil van. Ik kon niet vermoeden dat het zó goed zou worden”).

Herkenbaar

Scenarist Rudi Geldhof, die uit persoonlijke familie-ervaring heeft geschreven, bouwde zijn drama op tegenstellingen. Maar niet zwart-wit: het zijn levende mensen en dus is niets en niemand simplistisch. Hij laat zijn personages evolueren: de Canadees, wiens flierefluiterig leventje een diepmenselijk aksent krijgt, of de pijnlijk geslagen jonge vrouw Margriet die

zich gaat inzetten voor een zaak. Het hele dorp krijgt bovendien kleur door volkstypes als de oude zwerver (Jef Burm) of de acteur Max Schnur in wie wij een onvervalste „zereloper” te zien krijgen. De vertolking van al deze personages, groot en klein, is levens-echt.

Geholpen door zijn trouwe, onvolprezen cameraman Jos Van Schoor heeft regisseur Dré Poppe een levens-echt, ronduit realistisch beeld geschilderd van leven en mensen in een oorlogsdorp. Traditioneel, konventioneel werk, maar ijzersterk door de herkenbaarheid en de tragiek die de kleine, vaak nauwelijks begrijpende mensen overstijgt. Met zijn ervaring en vakkennis heeft hij vanuit het scenario sterke scènes opgebouwd, die „Klein Londen, Klein Berlijn” na een paar afleveringen bij het Vlaamse kijkpubliek tot dé gebeurtenis van het jaar zullen maken.

Voor Dré Poppe is het een afscheid: het was zijn laatste regie-opdracht bij de BRT-televisie. Nu zijn „oorlog” gedaan is, mag hij nog vele gelukkige jaren rusten in vrede, terugdenkend aan zovele indrukwekkende dramaprodukties die onze televisie-avonden zinrijk hebben gevuld.

Huib DEJONGHE

W **Weekend**
29 en 30 oktober 1988

Rudy Geldhof zocht nuances tussen de witten en 'de zwarten.
(Foto Eric Peustjens)

Tussen Londen en Berlijn

„Ik dacht als knaap dat onder de oorlog iedereen wit was en tégen de Duitse bezetter. Intussen blijkt dat bijna iedereen een verre oom had, die fout was.” Dat zegt de maker van de BRT-serie „Klein Londen, Klein Berlijn”, Rudy Geldhof (46).

Gesprek met Rudy Geldhof, schrijver van „Klein Londen, Klein Berlijn”

„Die naïeve Vlamingen, daar ben ik ontzettend triest van geworden

Van onze verslaggever

BRUSSEL — „Ik heb als knaap altijd gedacht dat onder de oorlog iedereen wit was geweest en tegen de Duitse bezetter. Bij het onderzoek naar stof voor deze serie trof het mij dat, zeker in de wereld van de schrijvers, bijna iedereen ergens een verre oom heeft gehad, die fout is geweest. Dat intrigeerde mij. Al zoekend ben ik tot nieuwe inzichten gekomen. De BRT-serie *Klein Londen, Klein Berlijn* gaat dus niet alweer over dappere weerstand of over te harde repressie. Mijn vertrekpunt en benadering is anders. De kollaboratie zowel als het verzet, ik ben het minder zwart-wit gaan bekijken. Na onderzoek ben ik de oorlogsverhalen uit mijn jeugd gaan korrigeren. De televisieserie is wel op die verhalen gebaseerd, maar ik heb er een eigen kijk op gekregen.”

Aldus Rudy Geldhof (46), schrijver van de op zondagavond lopende serie, waarin Vlaanderen een stukje oorlogsverleden kan herkennen.

Twee afleveringen hebben wij nu gezien. De personages staan al wat scherper getekend, al lijkt het uiterlijk nog wat op de oubollige Vlaamse serie. Met sterke, minder geslaagde vertolkingen, met een tikje amateuristische typering, met dramatische situaties die een tweede visie niet altijd verdragen, of met bijvoorbeeld acteurs als Cammermans wiens dialogen soms storend onverstaabaar blijken. Dat wordt gaandeweg beter. Herkenbaar is het zeker, al kan de auteur het niet zelf hebben gezien: hij is in 1942 geboren. Waar haalt hij dan de stof, waar hij zich zo sterk bij betrokken voelt?

— Rudy Geldhof: „Van de BRT kreeg ik de opdracht een roman te

bewerken. Een Vlaamse kroniek, van voor 14-18 tot in de jaren zeventig. De enige periode die mij er echt in boeide was die van de Tweede Wereldoorlog. Ik heb voorgesteld de oorlogskroniek van mijn eigen familie te schrijven.

„Na het lezen van de samenvatting ging de BRT akkoord. Ik heb als kind honderdduizend maal naar oorlogsverhalen moeten luisteren. Toen ik voor het teater ging schrijven, moest ik steeds maar horen: je zou dáár beter eens over schrijven. Ik vond dat vervelend: ik met mijn psychodrama's, ik wilde niet schrijven vanuit situaties waarin mensen mekaar doodschieten. Met ouder te worden kreeg ik toch zin er iets aan te doen.

„Tien jaar geleden vertaalde ik de Oostenrijkse monoloog *Der Herr Karl* van Qualtinger en Merz, talloze keren vertolkt door Werner Van der Sarren. Het gaat over een kleine kollaborateur. Ik moest dat aanpassen aan Vlaamse situaties en toen ben ik in die materie gaan graven. Zo ben ik de zwart-wit verhalen van mijn familie anders gaan zien. Ik was er zo vol van, dat ik al niet kon laten het kollaboratie-tema aan te raken in mijn monoloog *De vrije Madam*. Na research en gesprekken ben ik over de dingen van de oorlog afstandelijker gaan denken. Menselijker voor al.”

Vader, de Canadees

Er steekt, na al die verhalen, onvermijdelijk een stuk familie-ervaring in. Uw vader bijvoorbeeld was ook leerlooier, net als de „Canadees”. Een vrolijke man, maar toch een beetje triest als personage.

— „Charley met zijn leerlooierij, dat is voor een stuk mijn vader. Dat wil zeggen, mijn grootvader langs moeders kant kwam uit Canada en mijn vader had een leerlooierij. Het personage heeft veel van vaders karakter: een Uilenspiegelfiguur, leerlooier met eigen zaak, een grote auto, een beetje spelend door het leven, het soort mens dat er in slaagt niet alleen de anderen maar ook zichzelf zijn eigen leugentjes wijs te maken. Dat is vaker het geval met personages in mijn stukken. Een man die eigenlijk

niet echt geslaagd is: niet bij de vrouwen (mijn vader was geen rokenjager), niet helemaal in zaken, niet echt met zijn kinderen, ook niet als avonturier. Eenvoudige mensen kan hij evenwel gemakkelijk inpalmen met zijn charme. Tragisch zou ik hem niet noemen, maar intelligente mensen vinden hem toch maar een zielepoot. En toch is hij een hoofdpersonage: sterk genoeg als tegengewicht voor Hilda. Zij met en hij tegen de Duitsers — ik misleid in mijn stukken het publiek vaker met een personage, dat uiteindelijk anders, ernstiger en dieper, uitpakt.”

De zeven afleveringen van „Klein Londen, Klein Berlijn” stoelen voor een stuk op de tegenstelling wit-zwart, vertegenwoordigd door de twee wijken in een dorp: het Dorp en het Veld. Ook dát komt uit de werkelijkheid.

— „Dat is in mijn streek dus. Knesselare als Klein Londen en Maldegem-Ursel als Klein Berlijn. Vanzelfsprekend was de werkelijkheid niet zo simplistisch. Mijn verhaal trouwens ook niet. Er zijn zoveel uiteenlopende (klein)menselijke motieven, zowel bij de kollaboratie als bij het verzet. De jongen Meersman bijvoorbeeld die, na een kleine diefstal, tekent als *stoksjumpetter* en later bij de Vlaamse Wacht gaat, dat is eigenlijk een fatsoenlijke jongen. Hij is bijna letterlijk geïnspireerd door een man die bij mijn vader gewerkt heeft: een beetje gestolen, werkloos geworden en dan Vlaamse Wacht om zijn gezin te onderhouden.

„Maar geen verrader: toen er bij ons thuis ooit razzia werd gehouden, hebben zij geen enkele geheime bergplaats ontdekt — hij had ze nochtans allemaal kunnen verraden. Bij Hilda is het haar Vlaamse overtuiging en haar zin voor zaken. De sekretaris is de kleine man die een beetje macht krijgt als burgemeester, net als de *sjampetter* wiens uniform hem plotseling gezag geeft of de cafébaas die zijn omzet door de Duitse soldaten ziet stijgen. Die kleine dingen dus. Net als in het verzet: die van het laatste uur en de echte Raymond, die vooral zijn vrouw wil wreken of Mar-

griet die uit liefde een beetje poogt mee te doen."

Waarbij het toch weer de tekening lijkt van een Vlaams dorp. Een beetje Paradijsvogels en net niet Zichem. Al de bekende types, met de overbekende acteurs. Het ouderwetse Vlaanderen dus.

Heimatdrama

— „Het moest alvast een beetje natuurgetrouw zijn. Maar ik denk dat ik na de eerste paar afleveringen al snel dat *typisch Vlaamse* verlaat. De Canadees Charley lijkt mij trouwens niet zo een overbekend personage. Raymond ook niet. En ik denk dat Hilda ook een beetje anders en dieper is dan het zoveelste oppervlakkige volkstype. En er is nóg iets. Ik heb grote bewondering gehad voor de Duitse serie *Heimat*. Dat was prachtig, die sfeer. Maar ook fragmentarisch: gebaseerd, zoals bekend, op anekdoten van mensen uit de streek. In mijn serie teken ik een psychologische evolutie, groeiend naar een climax, afgerond met een dramatisch slot. Alles rond dezelfde personages, die door de oorlog worden beïnvloed.

„En laat u vooral door die Vlaamse types niet misleiden: zoals in mijn stukken, gebeurt er onverwacht iets mee. Naast de hoofdpersonages — de Canadees, Hilda, Margriet, Raymond, Mark — wordt de pastoor met zijn verspertje en zijn wijntje echt iemand die daden stelt, banjospeler Jef Burn en *zereleper* Max Schnur worden door de oorlog plotseling iemand die iets betekent voor anderen. En Liesje die achter de soldaten loopt, dat eindigt tragisch. Ik heb er een beetje heimelijk plezier in, voor de kijker de schijn van onbenullige, kleurrijke volkstyptypes op te houden en er dan mensen van te maken."

De eerste afleveringen weken niet sterk af van wat de televisie traditioneel toont, ook al voelt men onderhuids de spanning. Het loopt nogal traag.

— „Het leven in een ouderwets Vlaams dorp loopt inderdaad niet in blitz-tempo. Maar traag? Weet u dat ik in de eerste aflevering al moest evolueren van verliefd worden tot

Rudy Geldhof: ik heb het een beetje van mijn vader, de Canadees...

(foto Eric Peustjens)

zwanger-zijn, van de tijd vóór de Vlaamse Kermis op 10 maart tot de huwelijksdag op 9 mei? De dagen gaan daar traag, maar in één uur moest er verschrikkelijk veel gebeuren. Daarom die Vlaamse Kermis, waarin ik de situatie in het dorp kon tekenen en het huwelijksfeest waarmee ik enkele personages en hun onderlinge verhouding snel kon neerzetten. De oorlog zal de lont steken aan veel van wat tussen mensen smeult."

Moorden

Uiteindelijk lijkt het een conventioneel verhaal. Rudy Geldhof heeft

na uiteenlopend werk en een café-teater in Brugge, dertien toneelstukken geschreven en verscheidene bewerkingen van romans voor televisie gemaakt. De meest bekende waren erg succesrijk en allebei van Cyriel Buysse: *Tantes* (regie ook Dré Poppe) en *Lente* (regie Juul Claes). Ook nu weer een televisiefilm eigenlijk, geen echt televisiedrama. En komt er straks niet een serie over de beruchten *Moorden van Beernem*, uit dezelfde streek?

— „Ik schrijf nu eenmaal conventioneel. Intimistisch psychodrama zie ik voor teater, een verhaal eerder voor de televisie. Vernieuwend televisie-

drama zoals dat meesterlijke *De zingende Detective* van Dennis Potter, daar ben ik niet aan toe. Wat Beernem betreft, ik volg het verhaal van de moorden kronologisch op de voet. De échte namen zijn wel veranderd.

„Het draait natuurlijk om de vraag: wie heeft het gedaan? Maar voor mij is het méér: in zeven afleveringen overlopen wij de tijdspanse van voor de Eerste Wereldoorlog tot in 1944, waar bij de repressie de moorden nog hebben nagewerkt. De evolutie dus van een feodaal dorp met zijn kasteelfamilies tot een democratisch bestuur. Het onderwerp heeft er mij vanzelf toe gebracht.”

Achter de anekdotische schijn van „Klein Londen, Klein Berlijn” schuilt duidelijk een diepere betekenis. U zei toch dat u een diepere kijk had gekregen. U bent er sterk bij betrokken. Hebt u er ook een boodschap in verborgen?

— „Ik houd niet van schrijvers die zeggen dat zij helemaal geen boodschap hebben. Ook ik wil vooral een verhaal vertellen dat mensen interesseert, omdat zij er iets in herkennen, dát wel. Maar ik moet eerlijk blijven met mezelf, ik kan mezelf niet wegstoppen. Net als mijn vader werd ik door iets even sterk getroffen als hijzelf: u hebt het in de tweede aflevering kunnen zien, hoe hij verbijsd rond zich kijkt en merkt hoe snel de mensen vriendschap sluiten met de bezetter. Mijn vader heeft nooit voor de Duitse ledercentrale willen werken. Hij heeft zich een beetje gered met schapevellen. Op eigen initiatief en niet op voorstel van Margriet, zoals in het verhaal — maar Margriet, daar steekt iets in van mijn moeder.

„Ik heb over dit alles met veel mensen gesproken tijdens mijn voorbereidend studiewerk. Ook met mensen die fout zijn geweest. Mensen als Hilda, wier zoon uit idealisme naar het Oostfront gaat en die de gruwelverhalen van haar teruggekeerde zoon niet eens wil geloven. Naïeve Vlamingen die zich door de Duitsers laten misleiden. Ik heb prachtige, ontroerende verhalen beluisterd. En dan kom je aan de voordeur en dan hoor je die Vlaamse mensen, na al die pijnlijke ontroering, plotseling zeggen: weet u wat eigenlijk de grootste misdaad van Hitler is geweest? Dat hij de oorlog verloren heeft! Zij hebben er dus niets van begrepen.

„Ik ben daar onzettend triest van geworden. In die zin is Hilda een beetje mijn hoofdfiguur, als symbool voor sommige Vlamingen. Zouden zij nu eindelijk eens gaan nadenken?”

Huib DEJONGHE

Klein Londen, Klein Berlijn naar Monte-Carlo-festival

BRUSSEL — Naar het televisiefestival van Monte-Carlo, volgende maand, stuurt de BRT-televisie een aflevering van de zevendelige serie „Klein Londen, Klein Berlijn“. Dit verhaal van politiek wit en zwart in een Vlaams dorp onder de tweede wereldoorlog neemt aan de competitie deel in de afdeling Drama.

De aflevering wordt op het festival voorafgegaan door een samenvattende inleiding, waarin het verhaal wordt gesitueerd. De BRT won op het Monte Carlo-festival ooit de Prijs van het Publiek met een aflevering van de mini-serie „De Burgemeester van de Veurne“, naar Simenon.

De afdeling Drama van de BRT-televisie werkt momenteel aan de voorbereiding van de tweejaarlijkse konferentie voor drama-experts, die telkens door een televisiestation van de Europese Radio Unie wordt georganiseerd en die dit jaar in Brussel plaatsvindt, in

de maand mei. Deze bijeenkomst is een gelegenheid voor Europese openbare omroepen om — in de besloten kring van de omroepmedewerkers zelf — hun drama-problemen te bespreken en vooral ook hun beste produkties aan mekaar voor te stellen.

Zondag eerstkomend zendt de BRT-televisie de eerste van drie nieuwe afleveringen uit van „Langs de Kade“, waar in principie toch nog een vervolg op komt. De Nederlandse Vara heeft interesse voor de bestaande en komende afleveringen. Op 28 januari volgt dan het televisiedrama „Late Zomer“ van Patrick Lebon en op 4 februari „Mijn Papa Mijn Mama“ van Jean-Pierre De Decker. Op 11 februari wordt gestart met de eerste van zeven afleveringen van de nieuwe populaire serie met de oorspronkelijke titel „De Brandweer“, al zal deze serie worden uitgezonden onder een nieuwe titel, die een kodeterm uit de brandweer-praktijk zal zijn. (HDJ)